[Контрольный экземпляр]

Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 4 март, 1976 шу. • № 27 (5254). • Мах 2 кей.

ИттлагIча пятилеткера а йIаьххача ханарча перспективера а парте экономически стратеге юкъмоттигера дош – мехка экономически низ дIахо алсамбоаккхилга, производственни фондаш шеръелгеи овлангара денз кердайоахилгеи, еза-йоккха промышленность – экономика лардтешшаме боарамагIа дегIаухаргйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

(КПСС ЦК парте XXV съезда яьча Отчетни доклада тIара).

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДОКЛАДАГIА – КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТАХИ ЧУРЧЕИ АРАХЬАРЧЕИ ПОЛИТИКА ДАЬКЪЕРЧА ПАРТЕ АРГIАНАРЧА ДЕКХАРЕХИ ЙОЛА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗДА

Р Е З О Л Ю Ц И

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева докладага — КПСС Центральни Комитета Отчетагеи чурчеи арахьарчеи политика даькъерча парте аргIанарча декхарашкеи ла а дийгIа уж дийца а дийца Советски Союза Коммунистически парте XXV съездо соцам бу:

1. Парте Центральни Комитета политически никъи практически гIулакхаши бIарчча а дизза а къоабалдолда.

2. КПСС Центральни Комитета Отчетни доклад къоабал а е КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалъяьча положенешкареи декхарашкареи ерригача партийни организацеша шоай балха тIа хьалхле лелаергйолаш мога а долда.

1976 шера 1 марта новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА дош хаддаш даь къамаьл

Новкъостий делегаташ!

Парте Центральни Комитета Отчетни доклад ювцача дакъа лаьцар ерригача республикай викалаша — ЦК секретараша, обкомий секретараша, къамаьлаш дир болхлоша, колхозхоша, вай интеллигенце. Парте чурчеи арахьарчеи политика дукха дешаш дийцар. Шеко хила ягIац, вай хоржаргйолча ЦК кердача составо укхаза йоалаяь предложенеш теркам тIа а бахийта IомаергхиларахIа шоай балха тIа теркалъергхиларах а.

ХIаьта хIанз, пренеи юкъарча лостамаx аьлча, белгалдаккха безам бар, сона хетачох, керттера кхо хIама.

Эггара хьалха, чIоагIа дега тоам а хулаш белгалле йиш я, укх трибуна тIара къамаьл даьча берригача делегаташа Центральни Комитета политически никъи практически болхи массава а раьза а волаш могабаьб аьнна. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Иштта бизза хьаллаьцар ЦК доклада тIа дIахо йолача хана белгалбаь никъ. (ДIаьхдаь тIоараш тох.)

ХIаьта из да, новкъостий, цун лоIам вай массане а укхаза хьагойтача дуккхача миллионех латта парти ший XXV съездага кхотаенна, плейнни политически хьакъехьа цаI йолаш ена хилар. (ТIоараш тох.)

Белгал ца деш дита йиш яц пренеш къаьстта конструктивни, корта болаши принципиальни хьисап долаши хиннилга.

ДIадахача пхе шера итогаштa цIенхаштта анализ яр; партеи мехкеи хIанзарчох а хургдолчох а уйлаш яр; вай дегIадахкара дуккхача проблемаех кIоарга, теркам тIаболаш йола предложенеш йоалаяр; шоай балхага самокритично, доагIар хьадехаш хьажар — иштта ба, аргдар аз, укхаза даьча къамаьлий беш бола керттера мах.

ХIаьта из да, съезде, ерригача парте а санна, коммунистий хила хьакъдола балха творчески стиль керте латташ хилар. (ТIоараш тох.) Ерригача оазаца цхьа барт болаш дийкар пролетарски интернационализмах (тIоараш тох), халкъий доттагIалахи машара тIехьа лоаттабеча къовсамахи (тIоараш тох), дола дешаш. Из вай политика я, хIаьта вай цунна тIера а даргдац. (ТIоараш тох.)

Белгал ца еш йита йиш яц къамаьлаш даьрий Iалаьмате йоккха оптимизм, уж тешшаме, де лерхIачоа тIабийрза хилар. Вай гIулакх котдаргхиларах чIоагIа тийша хиларах хьахиннар да из. Из да вай планаш реальни хиларах хьахиннар, из да нагахьа санна парте ший коллективни хьекъалца де лерхIараш оттадой, шийна а мехка а хьалхашка декхараш оттадой, цу де лерхIарашка кховчаргхилар, уж декхараш кхочашдергхилар кхетадеш хиларах хьахиннар. (ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш тох).

Аз баркал оал Отчетни доклада боккха мах баьча берригача новкъосташта. Вай ЦК-и Политбюрои цIерагIа, са цIерагIа дIайха дешаш аьлар вай доазол арахьарча доттагIалаша а. ХIаьта а вай ниса хIама дергда, нагахьа санна карагIаьннача толамашка кулгалдеча партийни органаша а санна ерригача партийни комитеташа а организацеша а коллективни баьча балхах, цхьана тIаахийтача низех хьахинначунга санна хьоже. (ТIоараш тох.)

Вай нийса хIама дергда, ленински хьисапе хIама дергда карагIаьнначун боагIа мах а беш хIанз а вайцига долча кхоачамбоацараштa, къоастаданза долча декхарашта теркам тIабохийте.

Сона хетачох, гIулакхага алхха иштта хьажаро эггара а дикагIа тIо дергда коммунистийи дерригача вай халкъеи политически хьинар а творчески низ а алсамбаккхара аьлча съезда делегаташ раьза хургба. (ДIаьхдаь тIоараш тох.)

Цу тIехь къамаьл чакхдалийта лурам да сона. Сона хетачох, ЦК докладах хиннача пренеи чулоацамох маIанои дош хаддаш деш дола къамаьл кхы дIаьхде ца дезаш мукъавоаккх со. (ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш тох. Берригаш а хьалгIовтт. Зале оваци ек. «Ура!», «Сийле хийла КПСС!», «Сийле хийла ленински ЦК!» яха дешаш дек.)

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ОТЧЕТАГIА БОЛА КПСС XXV СЪЕЗДА СОЦАМ

КПСС Центральни ревизионни комиссе отчет чIоагIйойла.

«1976–1980 ШЕРАШКА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА КЕРТТЕРА ЛОСТАМАШ» ЯХАЧА КПСС ЦК ПРОЕКТАГIА БОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗДА СОЦАМ

1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамех СССР Министрий Совета Председателa новкъоста А. Н. Косыгина яьча докладага ла а дийгIа йийца а йийца Советски Союза Коммунистически парте XXV съездо соцам бу:

ЧIоагIдолда дерригача халкъо дувцаш массане цхьа барт болаш могадаь 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш.

СССР Министрий Совето Iалашдолда керттерча лостамашкара хьалхле а лелаеш 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхьалкхен пхе шера план оттаелга, пятилетка хIара шера а СССР министерствашта, ведомствашта, союзни республикашта а.

ИттлагIча пятилетка план оттаеча хана къоастайойла КПСС XXV съезде, союзни республикай компартей съездашка, краевой, областной, городской, районни партийни конференцешка, юххьанцарча партийни организацешка, къахьегамхой собранешка, кепайоазон тIа юкъекхихьа предложенеш.

СССР Министрий Совето СССР Лакхехьара Совет хьожаргйолаш дIачулойла 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Пачхалкхен пхе шера план.

Кердача пхе шера план оттаелга а кхоачашъелга а ерригача партийни, советски, боахама организацей лоархIамегIа дола боахама-политически декхар лерхI КПСС XXV съездо. Iалашде деза цу балха юкъе дуккхача болхлоша, колхозхоша, специалисташа, Iилмахоша дакъа лоацилга.

Нохч - ГIалгIай областной партийни организацегара КПСС XXV съезда делегаташ И. Е. Лавреченко, Ш. Эсмурзиев, А. Д. Кагерманов, Б. М. Саидов Москве «Россия» яхача гостиница юхе. Л. РУДСКЕ сурт.

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1 марта Москве съездий Кремлевски Двореце дIахо болх беш хилар Советски Союза Коммунистически парте XXV аргIанара съезд.

Iуйрийнарча заседание КПСС Центральни Комитета Отчетахи Центральни ревизионни комиссе отчетахи йола пренеш соцае аьнна соцам бир съездо.

Дош хаддаш къамаьл дир съезда делегаташеи хьаьшашеи дега йIовхалца везваь тIайийцача Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева. Къамаьл чакхдаьлча зале чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детт. Берригаш хьалгIовтт. Зал екаю деттача тIоараша. «Ура!», «Сийле хийла КПСС!», «Сийле хийла ленински ЦК!» яхаш цIогIарч детт.

Массава раьза волаш, съезде вIашагIъеллача комиссе цIерагIа нов. В. В. Гришина — КПСС Московски горкома хьалхарча секретара Iойийшача проектах съездо тIайийцар «КПСС Центральни Комитета Отчети чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараши» яхача доккладагIа йола резолюци.

КПСС XXV съездо бIарччa а бизза а къоабалбир парте Центральни Комитета политически никъи практически гIулакхаши. Съездо къоабалйир КПСС Центральни Комитета Отчетни доклад, ХIаьта КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалъяь положенешкареи декхарашкареи ерригача партийни организацеша шоай балха тIа хьалхе лелаяр мога а дир.

Съездо массава раьза а волаш чIоагIйир КПСС Центральни ревизионни комиссе отчет.

Съезда президиумо тIадиллараx КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. Б. Н. Пономарева Iойийшар «Империализмаи реакцеи тутмакхашта кортмукъал ле» яхача заявлене проекта текст. Заявлени тIайийцар массава раьза а волаш.

Съезд болх беш йолча деношка цун адресагIа мехка массе миIнгера парте чуреи арахьареи политика, КПСС XXV съезда болх дерригача халкъо хьаллоацаш а даькъала буцаш а дуккха моаршалаш, письмош ух.

* * *

Сайрийнарча заседание «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха доклад йир съезда делегаташеи хьаьшашеи дега йIовхалца тIайийцача СССР Министрий Совета Председатела нов. Л. Н. Брежнева.

Цул тIехьагIа съезд даькъала йийцар новкъосташа: Херонимо Арнедо Альвареса — Аргентина Коммунистически парте Генеральни секретара, Гэс Холла — США Коммунистически парте Генеральни секретара, Азиз Мухаммеда — Иракски Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара, Гордон Маклениана — Великобритане Коммунистически парте Генеральни секретара, Зейд Хейдара — Арабски Ирак социалистически юхаметтаоттаяра парте кулгалдара члена. Цар даь къамаьлаш чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIайийцар.

ЦхьоалагIча марта город Москвай партийни актива собранешка КПСС XXV съезд даькъала ювцаш къамаьлаш дир коммунистически къаман - демократически партей викалаша новкъосташа —Питер Саймона — Австрале Социалистически парте генеральни секретара, Хорхе Колле—Боливе Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара, Луис Карлос Престеса — Бразильски коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Чедди Джагана — Гайана Халкъа прогрессивни парте Генеральни секретара, Ги Данента — Гваделупски коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Эзекиас Папаиоанну — Кипра къахьегама халкъа Прогрессивни парте Генеральни секретара, Мануэль Мора — Коста - Рика Халкъа авангарда парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Никола Шаун — Ливански коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Доминик Урбани — Люксембурга Коммунистически парте Председатела, Рене Менила — Мартиникски коммунистически парте Центральни Комитета Политбюро члена, Жан Венсана — Швейцарски къахьегама парте Председатела, Фарук Каддуми — Палистина кортамукъалеи Организаце Исполкома члена, Абдулнуру Сулеймана —Танганика Африкански къаман союза — ТАНУ Къаман исполкома члена, ТАНУ вIашагIкхийттача делегацеи Афро - Ширази (Танзания) партеи делегацена керте латтачо, Оливер Тамбо — Къулбехьеи Африка Африкански къаман конгресса президента декхар кхоачашдечо.

2-ча марта Москве, съездий Кремлевски Двореце ший болх дIахо беш хилар Советски Союза Коммунистически парте XXV съезд.

Iуйрийнарча заседание съезд йолаелар «1976—1980 шерашка СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха СССР Министрий Совета Председатела нов. А. Н. Косыгина яь доклад ювца.

Пренеех къамаьлаш дир новкъосташа: А. П. Ляшко — Украински ССР Министрий Совета председатела, Л. Б. Ермина — КПСС Пензенски обкома хьалхарча секретара, Б. Ф. Братченкос — СССР кIора промышленноста министра.

Съезд даькъала йийцар делегаташеи хьаьшашеи безаме тIайийцача новкъосташа: Родней Арисменде — Уругвая Коммунистически парте Цетральни Комитета Хьалхарча секретара, Герберт Миса — Германски коммунистически парте Председатела, Абдалла Аль-Ахмара — Арабски социалистически возрождене Парте (Сирия) Генеральни секретара заместитела, Мохамед Сиад Барре — Сомалийски Демократически Республика Лакхехьарча революционни совета президента.

Цул тIехьагIа нов. А. Н. Косыгина доклад ювцаш дакъа лаьцар новкъосташа: В. С. Лебедева—Омски мехкдаьтта чакхдоахача комбината вокккагIволча оператора, Г. И. Чиряева — КПСС Якутски обкома хьалхарча секретара.

Заседани чакхйоалаш съезд даькъала ювцаш къамаьлаш дир делегаташеи хьаьшашеи безаме тIайийцача новкъосташа: Аарне Сааринена — Финлянде Коммунистически парте Председатела, Меир Вильнера — Израила Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Абдель Фаттах Исмаила — Йемена Халкъа Демократически Республика къаман фронт — вIашагIкхийттача политически организаце Центральни Комитета Генеральни секретара, Мамади Кейта — Гвинея Демократически парте Центральни Комитета Политбюро члена, министра.

АргIанарча заседание «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха доклад дIахо ювцаш хилар.

Докладах йолча пренеех къамаьлаш дир новкъосташа: В. А. Стародубцева— Тульски областа Новомосковски районна Ленина цIерагIча колхоза председатела, В. И. Прохорова — ВЦСПС секретара, П. С. Непорожне — СССР энергетикаи электрификацеи министра.

Съезд даькъала йийцар делегаташеи хьаьшашеи безаме тIайийцача новкъосташа: Кнуд Есперсена — Дане Коммунистически парте Председатела, Рамо Шейхо — Сирийски коммунистически парте Центральни Комитета Политбюро члена, Хильберто Виейра — Колумбе Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, Майкл о'Реордана— Ирланде Коммунистически парте Генеральни секретара.

Съездо хержар «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекта тоадарашкеи тIатохарашкеи хьажара йола комисси.

Съезда дневник

1 марта Iуйрийна 10 сахьат даьлча съездий Кремлевски Двореце ший болх дIахо болабир Советски Союза Коммунистически парте XXV съездо.

Председателал дечо — КПСС ЦК Политбюро члена, Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. Д. А. Кунаева хоам бир, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча «КПСС Центральни Комитета Отчети чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараши» яхача докладагIи КПСС Центральни ревизионни комиссе отчетагIи пренешка къамаьлаш де дIаязвеннав 139 саг. Къамаьлаш даьд 44 саго, аьнна.

Делегаташа пренеш соцае соцам бу.

Дош хаддаш къамаьл дир съезда делегаташеи хьаьшашеи чIоагIа тIоараш а тохаш везваь тIайийцача КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлага чIоагIа теркам тIабахийта а чIоагIа дIаьхдаь тIоараш детташ а ладийгIар. Къамаьл чакхдаьлча берригаш хьалгIовтт. Зал екаю деттача тIоараша «Ура!», «Сийле хийла КПСС!» «Сийле хийла ленински ЦК!», яхаш цIогIарч детт.

Председателал дечо хоам бу, новкъоста Л. И. Брежнева докладагIа йола Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда резолюци тIаэца предложени йоалаю аьле.

КПСС ЦК Политбюро члено, КПСС МГК хьалхарча секретара нов. В. В. Гришина Iойийшар резолюце проект:

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева докладага — КПСС Центральни Комитета Отчетагеи чурчеи арахьарчеи политика даькъерча парте аргIанарча декхарашкеи ла а дийгIа уж дийца а дийца Советски Союза Коммунистически парте XXV съездо соцам бу:

1. Парте Центральни Комитета политически никъи практически гIулакхащи бIарчча а дизза а къоабалде.

2. КПСС Центральни Комитета Отчетни доклад къоабал а е КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалъяь положенешкареи декхарашкареи ерригача партийни организацеша шоай балха тIа хьалхле лелаергйолаш мога а де.

Делегаташа массава раьза а волаш тIаэц съезда резолюци. Зале чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детт.

Нов. Д. А. Кунаева хоам бу, КПСС Центральни ревизионни комиссе председатела нов. Г. Ф. Сизова дош хаддаш къамаьл де безам бац, аьнна.

Съездо массава раьза а волаш тIайийцар КПСС Центральни ревизионни комиссе отчет чIоагIъяраx бола соцам.

Цул тIехьагIа КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара нов. Б. Н. Пономарева съезда президиумо тIадиллараx Iоеш «Империализмаи реакцеи тутмакхашта кортмукъале ле!» яха КПСС XXV съезда заявлени.

Съезда делегаташа массава раьза а волаш тIаэц заявлени.

Цу тIа чакхйоал Iуйрийнара заседани.

15 сахьат даьлча йолаелар сайрийнара заседани.

Делегаташ болабелар съезда ден порядка кхоалагIа доло дош дувца.

«1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха доклад йир съезда делегаташеи хьаьшашеи дега йIовхалца тIайийцача СССР Министрий Совета Председатела нов. Косыгина.

(Йистедоалар 4-ча оагIо тIа).

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

1976–1980 ШЕРАШКА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА КЕРТТЕРА ЛОСТАМАШ

1976 шера 1 марта СССР Министрий Совета Председателя новкъоста А. Н. КОСЫГИНА яь доклад

Тахан вай съездо чIоагIа къоабалъяь, массава а цхьатарра раьза хиина решени тIайийцар парте беча берригача массе тайпарча балха тIа съезда Отчетни доклад еш КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева хьаоттаяьча положенешкарен декхарашкарен хьалхле лелае. Советски общества вахара дерригача доакъошка творчески гIулакхаш леладара цу решене шерра йоаржаяь марксистско - ленински программа лу партена, хIана аьлча Отчетни доклада тIа массе оагIорахьара кийчъяьй хIанзарча хан-юкъагIара парте экономически социальни политика овлангарен лоархIамегIарен проблемаш, белгалдаьл дIахо йодача хана КПСС-о чаккхйоахаргйолча чурчен арахьарчен политика керттера лостамаш Коммунизм хьалъяра теорени практикани юкъе тIехбаьнна боккхача лоархIаме дакъа лацар да из партийни документ.

КПСС Центральни Комитето съезде хьачуеннай 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамий проект. Парте экономически социальни политикага хьежжа проекта тIа оттаьй вай мехка дIахо коммунизма материально - технически база хьалъяра программа.

Укхал хьалхара съезд хинначул тIехьагIа дIадахача пхе шеро дизза бакъдир КПСС XXIV съездо белгалбаь политически никъ Iилман ларда тIа нийсбаьи чIоагIа эффективни хилар. Керда доккхий толамаш даьхал халкъа боахаме. Лакхбеннаб къахьегамхой коммунистически сакхетам, производственни общественни хьинар. ЧIоагIъеннай социалистически паччахьалкхе. ДIахо дегIадаьккад дуккха къамаш дахача вай Даьхен халкъаша вежарашха цхьана леладу гIулакхаш. Йохаргйоацаш я партен халкъеи цхьоагIо.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка советски халкъа дег тIара дика хет социалистически содружества мехкашцара бувзамаш цхьана леладу гIулакхаш тIа-тIа дукхагIа шердалар, уж чIоагIагIа кхотаденнеи цхьоагIо йолаш хилар. Кхы дукхагIа чIоагIденнад Советски Союз Варшавски Договорен ВIашн Экономически новкъостал дара Советен паччахьалкхенашца — Болгареца, Венгреца, Германски Демократически Республикаца, Кубайца, Монголеца, Польшаца, Румынеца, Чехословакеца, хIаьта иштта Югославе Социалистически Федеративни Республикаца, Вьетнама Демократически Республикаца, Корейски Халкъа-Демократически Республикаца — вIашагIтохаш дола доттагIала гIулакхаш.

Вай мехка, дунен тIарча дерригача халкъашта Iадальмате боккхача лоархIаме да парте XXIV съездо тIанийцача машара Программа керттера положенеш толаме чакхъяхар.

ДIанхача шерашка даьха толамаш карагIдийннарашн вай общества вахарера парте кулгалдара дакъа доккхагIа хилара, дунен халкъашта юкъера цун сий чIоагIдаларах дIакъоастаде йиш йолаш дац.

КПСС ЦК Отчетни докладах даьца оттаяьча съезда резолюце тIа, делегаташа даьча къамьлашка боккха мах баьб Центральни Комитето, цун Политбюрос дIаяхача юкъагIа чакхдаьхача гIулакхий. Хьакхайкадаьд дIахо йодача ханна парте белгалбаь никъ бизза къоабалбеш хилар. Ерригача вай партена хетар хьа а кхайкадеш, съезда делегаташа массане а цхьатарра белгалдоахар, Центральни Комитето, вай замалахьара гIорваьнна политически деятель КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев керте латтача Политбюрос принципиальни марксистско-ленински позицешкара, доккхача хьинарцей хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIадерзадаь чакхдоахача гIулакхашцеи КПСС ерригa чурен арахьарен политика кийчъелгеи толаме чакхйоахилгеи Iалашдеш хилар.

Из бакъдеш дола керда тешал — съезд хьажийта хьачуенна, ховш ма-дарра, партийни организацешка, къахьегамхой собранешка, кепайоазон тIа шерра йийца «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха парте Центральни Комитета проект.

Советски халкъо, аьлар нов. А. Н. Косыгина, чIоагIа къоабалдаь тIайийцад иттлагIча пятилеткана кийчдаь вай парте керда программни документ, цу тайппара цун экономически социальни политика массане а цхьатарра хьаллоацаш хилар хьа а хьоккаш.

I. СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕГIААХАРА ИТОГАШ

ДIадахача пхе шера мохк дегIаахара керттера экономически итогаш миштай? Леонид Ильич Брежнева белгал маьаккхара, «керттердар сенах латт аьлча, из латт, советски халкъа хьинарeча къахьегамо, парте лостам гелачен организаторски гIулакхаша экономика тешшаме дегIаухилга Iалашдаь хиларах. Пятилетка керттера социально - экономически декхараш кхоачашдаь даьннад».

Халкъа хьал-торо лакхъеннай. Лакхача темпашца дегIанхай социалистически производство, сихъеннай Iилма-техническ прогресс. Ерригача союзни республикаша доккхий толамаш даьхад шоай экономикеи культуреи эйеча, вай Даьхен экономически низ чIоагIбеча. Хила боаггIача бовраме лоаттабаьб мехка оборонни низ.

Вай экономически дегIаахара лостами маIани бокъонца КПСС XXIV съезда принципиальни установкашкеи Директивашкеи хьежжа хиннад. Промышленни продукци, капитальни вложенеш, халкъа хьал-торо лакхъяра керда мероприятеш чакхъяхара паччахьалкхено еш йола эссигнованеш дукхагIа хиларга диллача вай мехка историе чухь дикагIйола пятилетка я нийслагIа пятилетка.

Экономически дегIаахара итогаш йиззагIа хьахьокх мехка къаман доходо — халкъа эшараш дукхдувлачен къаман рузкъа элсамдоахачен хьасто. НийслагIча пятилетке 34 процент дукхагIа хилар бIарчча къаман доход бархIагIча пятилеткечул. Цун 75 процент потреблена дахад, хIаьта вож дакъа — накопленега.

Докладчика дIахо йийцар КПСС XXIV съездо белгалъяь социальни программа чакхъяккхара керттера итогаш.

НийслагIча пятилетке оттадаь декхар дар берригача наьха хьал-торо эйелгеи цу цхьан ханна къахьегамхой кIезигагIа Iалашъяь йолча категорей вахара боарам лакхбара къаьстта уйла тIайохийтилгеи. Цунга хьежжа дикка айбаьб халкъа вахара боарам. Болхлойн гIулакхерча наьхен бетта юкъера лаьрхIача эхчанца эца алапи пхе шера 20 процент дукхагIа а хинна 146 сомага дIакхаьчад, хIаьта общественни фондашкара тела эхчаши льготаши цу тIа дIатIатехача — бетта 198 сом хиннад. Дикка тоаденнад юрташкарча къахьегамхой вахара хьалаш. Колхозхой къахьегамах тела мах пхе шера 25 процент дакхбеннаб.

Пхе шера чухь мехка ерригача территоре тIа лакхдаьд материальни производства доакъошкарча болхлойн гIулакхерча наьхен юкъера мах гелача категорейн производственни йоацача сферерча болхлой дукхача категорейн алапе кIезигагIа дола боарамаш, тарифни ставкаш, должностной окладаш, лакхдаьд болхлошта, гIулакхерча наха, колхозхошта, военни гIулакхаш тIарча наха, къоаналлеи инвалид хиларахи гела пенсеш, стипендеш лакхдаьд вузашка деша багIача студенташта а юкъерча специальни дешара заведенейи технически училищайн дешархошта а, кхыйола мероприятеш чакхъяьхай.

Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш шозза дукхагIа хул вай мехка хIара 15 шу массаза доал. Кхыча дешаца аьлча, саго вахаш йоаккхача юкъагIа социалистически общество массехказза яьннай дикалга диллача керда болча потребление боарамга.

1971—1975 шерашка розничнн товарооборот, керттерча продовольственни промышленни товарий паччахьалкхен розничнн маьхаш чIоагIача боарам тIа а латтадъ. 36 процент йоккхагIа хиннай. Кхы а сихагIа доххаш дукхагIа дийхкад дулх, цунах хьаяь хIамаш, фуаш, кхыйола продукташ. ТIа-тIа дукхагIа йохкаш йоккхийча масштабегIа йийхкай мебель, телевизораш, радиоприемникаш, хIамаш теген бараькъаш дутти машинаш, холодильникаш, сахьташ, йIаьххача хана леладу кхыйола товараш. Бахача нахага шера йоха легковой автомобилаш дукха хIама ца эшаш миллионага дIакхаьчай — 1970 шерарчул 7-зза дукхагIа.

НийслагIа пятилетка — массе метте сихха чуIе цIеношн хьалдеш латта вIаштта йиьлагIа пятилетка я. 1971—1975 шерашка цхьайтта миллион совгIа квартиреи хIаране шо-шоай доалахьара цIеношн хьалдаьд ерригa а лаьрхIача чуIе моттиг 544 миллион квадратни метр а йолаш. Цо йиш хилийтай шовзткъе итт миллион болча советски гражданий чуIеча моттигий хьалаш тоаде а керда хьалду чуIе цIеношн керттерча даькъе, хIара дезала — квартира яхача принципагIа декъа а. БIарчча хьайийцача укх тIеххьарча йиъ пятилетке хьалдаьд щи миллион квадратни метр совгIа чуIе моттиг йола цIеноши. Цу тайпара масштабаш исторе чухь кхы цхьаькхаш хиннаяц.

Вай социальни программо иштта шийна чулоац къахьегамен бытен хьалаш, образовани, медицински гIулакхаш, гонахьара Iалам лороделга тоадара тIадерзадаь бе-бе гIулакхаш а. НислагIча пятилеткана карагIдаьннарех цаI — кагирхой берригаш а массане юкъарча юкъерча образованега боахилга чакхдаккхар.

Промышленни продукце бIарчча объем 43 процент йоккхагIа хиннай 1975 шера 1970 шераца нийсйича, тIаккха из парте XXIV съезда Директивашка хьежжа хул.

Еза-йоккхача промышленноста продукци хьаяра бIарчча боарам хьайийцача пхе шера плаца заданеш тIехкхоачашъяьй. Вай мохк иттлагIча пятилеткага кхаьчаб довгораца, бедалца, керттерча конструкционни материалашца Iалашбаь а болаш.

ДIадахача пхе шера лерригIа кхоачашъеш хьаенай юрта боахам дегIабоалабара парте йIаьххача ханна оттаь комплексни программа. ЧIовгIлу цун материально-технически база, дукха балхаш чакхдоах лаьтташта мелиораци яра, юртбоахама производствана кIоаргагIа специализаци еш латт. Цу гIулакхашта тIадерзадаьд цхьа бIаьи ткъаьи цхьайтта миллиард совгIа сом, тIаккха из хул халкъа боахамга дIаяхийтача ерригача капитальни вложеней диъзлагIа дакъа совгIа. Цхьабакъда, йоах доклада тIа, бIарчча хьайийцача пхе шера плана заданеел кIезигагIа яькай юртбоахама продукци, хIаьта цо Iоаткъам ца бе йиш яцар кхачани яйгеи промышленность дегIаахара темпашта.

Вай юрта боахамера хIанзара хьал хьахьоккхаш дола эггара лоархIамегIара дар — из я 10 шу хьалхагIа парте белгалъяьча кIоаргача экономически эргалоний дIахо йодаш йола процесс.

Юрташка хинна экономически эргалонаш къаьгга хьахьокхаш йола дуккха даннеш йоалайир докладчика.

Юрта вахаре хулаш дола овлангара хувцамаш, йоах докладчика, алхха статистически хьоккхамашца диста йиш йолаш дац. Уж — шоай масштабашкеи обществана хургдарашкеи диллача кIоаргагIа йола социально - экономически эргалонаш я. Цар хьахьокх ленински кооперативни плано юхьиг дIайолаяь социалистически общественни производство дегIаяра даькъера дикалга диллача керда хан-юкъ. Уж эргалонаш — парте кIоаргга уйла а яь оттаяьча, дIахо кхы тIа а сихлург йола юртбоахама овлангара технически реконструкци яра тIаерзаьча аграрни политиках хьахиннар.

XXIV съезда Директиваш кхоачашъяра лоархIамегIарча итогех цаI лархIа мегаргдолаш ла мехка производственни потенциал дикка йоккхагIа хилар.

Доклада тIа йовлаяьй капитальни гIирсаш хьалдара, транспорти бувзами дегIаахара хьакъехьара даннеш. Цунца цхьана белгалдоаккх дIаяхача юкъагIа цхьайола проблемаш йизза къоастае, халкъа боахамера мела моттигаш дIаяха вIаштIехьдаьнна ца хилар. Из къаьстта а капитальни гIирсаш хьалдара доагIаш да.

Боахама дешаш къестадеча хана каст-каста алхха ведомственни никъ лелабу, хилайза яргйоаца комплексность Iалашъяц. Кхоачамбоацараш кIезига дисадац халкъа боахама доал деча тайп-тайпарча звеньяшка.

Iилма - технически прогресс сихъяьле а, вайна кхоачамбеш яц Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш производствана юкъехкхьяра хIанзара темпаш. ДоагIар дизза хьалац Iилман цхьайолча учреждениа.

Балха тIара кхоачамбоацараш бахьан долаш доккхий зенаш хул халкъа боахаме, шерра-шера цунга дIа ца кхоачаш юс дуккха миллиардаш сомий маьха продукци. Цунца дувзаденна керттерча лостамий проекта тIа чIоагIа уйла тIайохийт кхоачамбоацараш дIадахара экономикe бакъахьара тенденцеш чIоагIъяран дегIакхувлараи.

ДегIадаьхкача капиталистически мехкашца лелаеча экономически яхье дIадахача пхе шера дIахьалхашкахьа яьннай Советски Союз. Промышленни продукци вайцига шера юкъера лаьрхIача 7.4 процент дукхагIа хьаьй, масала, Америка ВIашагIкхийттача Штаташкеи «Юкъарча рынка» мехкашкеи 1,2 процент мара ца яьча метте. Конъюнктурни маIан долаш тенденци яц из. Иштта йIаьххача хана а — 1950 шерагара 1975 шерага кхаччалца, вешта аьлча 25 шера, промышленни продукци дукхагIа хьаяра шера юкъера темпаш Советски Союзен СЭВ-а членаш долча социалистически содружества кхыча мехкашкеи 2-зза совгIа лакхагIа хилар дегIадаьхкача капиталистически мехкашкарчул, уж вайцигахьа 9,6 процентн цигахьа 4,6 процентн хилар.

Из бахьан долаш нийслагIча пятилетке а моллагIча кхыча мехкочул дукхагIа даха даьлар вай чон, аьшка маргаец, хром, руда, кIори кокси, цемент, калийни тухаш а фосфатни бедал а, тракторащ, тепловозаши электровозаши, боамби, тха, лен, продукце цхьадола кхы тайпаш, хIаьта хIанз дIадахача пхе шера — иштта болат, мехкдаьтта минеральни удобренеш.

Социалистически мехкашка хиннача вежарашха йолча партей съездаша, вай ленински парте XXV съездо, хIаьта иштта дуккхача кхыча мехкашка съездашта шерра дIайолаяьча кийчоно а дог тешадеш хьахокх, планови экономика хаддаза дегIаахара ларда тIа латта шаьра гуш йола дегIаахара перспективаш йолаш социалистически содружество хилар, белгалдаьккхар нов. А. Н. Косыгина. Воаш лоархIараши воай творчески уйлаши, дуккха шераш хьалхагIа увттаю политика вай наха хьалхашка, дерригача дунена хьалхашка дIаювц хIана аьлча ерригa вай планаш дуккхача къахьегача адамий хьашташа, машарен социальни прогрессен гIулакха хьаштаца маяххара я. Воай проблемаш, моллагIча боараме уж яле а, вай къеста а ю, къеста а ергья ерригача обществана долча гIулакха, цудухьа вай лог тийша да коммунизма сийлахь - доккхача гIулакха толам баргхиларах.

II. ИТТАЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКА КЕРТТЕРА СОЦИАЛЬНИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС ЦК-ас XXV съезда оттаяьча «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яхача проекта тIа белгалдаьд иттлагIча пятилетка декхараш.

Пятилетка керттера декхар сенах латт аьлча, из латт общественни производство массе оагIорахьарен йоагI - йоагIача тайпарен дегIакхувлара а цун эффективность лакхъяра а, Iилма - технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа боахама дерригача доакъошка балха дикал ма-могга тоаяра ларда тIа халкъа вахара материальни культурнни боарам айбара тIаберзабаь Коммунистически парте никъ леррагIа чакхбахарах.

ИттлагIа пятилетка — из я социалистически дегIаахара, яржаш латтача Iилма - технически революце хьалашка коммунизма материально-технически база хьалъяра даькъера парте йIаьххача ханна белгалбаь никъ чакхбоаккхачара керда хан-юкъ. Керда хан - юкъ я из социалистически общественни отношенеши советски вахара образи дегIайоалаяра а хIаьта иштта вай мехка кхерамзле Iалашъяра а даькъе.

ИттлагIча пятилетке маIан хьаваьннад парте кийчъяьча лоацачен долла хIама чулоацачен формулаца — из я экономикеи халкъа хьал-торон дIахо лакхъяр дукхьа дикален лакхача эффективностеи пятилетка. ХIанз керттердар — вай мехка хьаяьча низ болча производственно - технически потенциалах къаман доход юкъарчал доацаш алсамъяккхара бахача нахан халкъа боахаман эшараш кхоачашдарга йода бухсоцаш йола продукт хьаяра эффективнегIа пайда эцаргахьа хоадамболлаш гола тохар.

ДегIаенача социалистически общества экономика шийна болча производственни Iилма - технически потенциалаца йиш хулийташ я социалистически строя совленехи торонехи тIа-тIа шерагIа пайда эца, хIаьта къаьстта аьлча керттерча лостамий проекта тIа халкъ социальни дегIадарен цун дахара хьала боарам айбарен Iалальмате йоккха программа белгалъе.

Доходийи потребленеи даькъе парте чакхйоахаш йола политика, хьалха а санна, хьайоагIаш я бахача наьха доходаш айяра керттера никъ къахьегамах лур дукхагIа хулийтилга а лоархIаш. Цунга кхоачтIакхетача доходий диъ даькъах кхоъ. Цу тайпарча политика де лерхIар да къахьегамхой потреблени планагIа алсамъяхарал совгIа, балхах луш долча алапени колхозхой къахьегамах лучуни стимулирующи бола лоархIам чIоагIбелга а, производство юххера а хьалучохи цун эффективность лакхъярахи чIоагIа тийша хургдолаш уж дIа а оттадеш.

Болхлойн гIулакхерча наьхен балхах луш дола юкъера алапи пхе шера 16—18 процента дукхагIа хургда, хIаьта 1980 шера бIаьи кховзткъе итт сомага а кхоачаргда. Балхах луча алапе стимулирующи лоархIам айбара гIо деш хургда тарифни система эргайовхаш тоае лерхIилга. ИттлагIча пятилетке дизза чакхдаргда кIезигагIа дола алапи, хIаьта иштта производственни йоацача отраслей сферашкарча болхлой категорей ставкаши окладаши тIатохилга, хIаьта дIайолалургья болхлойн гIулакхерча наьхен кIезигагIа дола балхах лу алапи, ставкаши окладаши айяра керда этап.

Парте политика лерхI городаи юртаи юкъера белггалара социально - экономически культурнни башхалонаш леррагIа дIайоахилга.

Укх пятилетке общественни боахамера тIайоагIа колхозхой доходаш 24—27 процента дукхагIа хургья, вешта аьлча, уж сихагIа дегIайоагIа болхлойн гIулакхерча наьхен балхах луш дола юкъера алапи дегIадоагIачул. Колхозашка къахьегамах луш дар дегIаухаргда цун овсарле айяра ларда тIа, цхьа тайпа чоалхане, хала а интенсивни а болча къахьегамах колхозашкеи паччахьалкхен юртбоахама предприятешкеи луш дола алапи цаI хилара чаькъаца эргадоахаш тоа а дергда.

Бахача наха потреблене общественни фондашкара еш йола выплаташи льготаши пхе шера 28—30 процента дукхагIа хургья, хIаьта 1980 шера бIаьи пхийтта миллиард сомал кIезигагIа йоацача а кхоачаргья. Цу фондаш чотах цхьайола керда социальни мероприятеш чакхъяха лерхI.

Доходаш реальни Iалашъяра тешам лу потребление керттерча товарий тайпай стабильни паччахьалкхен розничнн маьхаш шоаш долча дитаро а хиланза даргдоаца хьалаш хьакхолларгеи товарни ресурсаш Iоаяргеи хьежжа товарий цхьадолча тайпай маьхаш чухьнахьа доахаргхиларо а. Дерригa капиталистически мехкаш чулаьцача инфляце влиянех мукъаьккхача вай планови экономикана карагIдаьннарех цаI да из.

Кердача пятилетке мехка дIахо хьоргда наха чубаха дукха цIеноши хьалделга. Болхлой класса, ахархой, интеллигенце жилищни хьалаш тоадар халкъа хьал - торо айяра гIулакхацара керттерча декхарех цаI лерхI парте. Укх шерашка хьал а даь наха чубаха дIалургда юкъара майда 545 — 550 миллион квадратни метр йола цIеноши. ЦIеноши дикагIа хьалдергда, тоалургья цIеной комфортабельности планировкеи.

Эггара хьалхарча аргIанна ресурсаш хьежаергья общественни производствана юкъе дукхагIа кхалнах болча промышленни центрашкеи кердача городашкеи, къаьстта аьлча мехка Малхбоалехьа берий учрежденеш хьалъяра.

Пхе шера план оттаеш СССР Госплано, союзни республикай госпланаша, гIишлоний министерстваша къаьстта теркам тIабахийтанза баргбац наха чубаха цIеноши коммунальни гIирсаши хьалдара юкъера пропорцеш нийса хилийтара, хIаьта тIехьадисийта йиш яц водопроводаш, газови сеташ, городской транспорт, торговле предприятеш хьалъелга.

Вай строя, вай социалистически общества гуманизм, далача ханашка а, къаьгга гучайийннай советски наьха къахьегама хьалий, унахцIено лораяра, образовани яраш дукхагIа хилийтара, культурни боарам айбара йоахко ярца. Йоккхий социальни мероприятеш оттаяьй цу доакъошка иттлагIча пятилетке а.

Бахача наьха унахцIено лораяра даькъе кердача пятилетке керттерча декхарех цаI — медицински гIулакх дикагIадар, лорийи юкъерча медицински персоналеи къахьегара дола хьалаш тоадар, дарба деча учрежденей балха эффективность лакхъяр.

Пятилетке лерхI юкъардешара школа дIахо дегIайоалае. Болхлой класса юкъе уха керда тIа-тIа дукхагIа дола дакъа профессиональни дешар хьехилга йизза юкъера образовани яларца цхьана леладеча технически училищашка кийчдаь хургда.

Советски халкъа материальни культурнни хьашташ тIатIа диззагIа кхоачашдар — из парте экономически политика де лерхIа эггара доккхагIа дар. Из — вай планаша де лерхIар, хIаьта цу ханна производство дIахо дегIайоалаяра, цун эффективность лакхъяра йола лард а я.

Керттерча лостамий проекта тIа оттадаь да производства масштабаш дIахо дегIайоалаелгеи халкъа боахам дегIабоалабеча балансировани хилар Iалашделгеи.

Доклада тIа хьадовзийтад советски экономика иттлагIча пятилетке дегIайоалаечара лоархIамегIа дола хьоккхамаш.

Халкъа боахам дегIабоагIилга интенсификаце наькъа тIа хьежадеш, белгалдаьккхар нов. А. Н. Косыгина, вай геттара чIоагIа хьежа деза халкъа боахамеи отраслейн пропорцеш лелаярга. Цу декхаро дIадеххача тайпара да накопленеш юрта боахама аьттув болча тайпара юха дIаекъар. Нагахьа санна 1961—1970 шерашка производственни гIирсаш хьалдара юрта боахамга дIаяхийта капитальни вложенеш 110 миллиард сом хиннякле, 1971 — 1980 шерашка щи бIаьи кховзткъа миллиардага кхоачаргья уж.

Халкъа боахам балансировани еш дегIабоалабелга доккхагIча даькъе иштта Iалашдаь хила деза капитальни вложеней хьакъехьа нийсагIа йола политика лелаярца а, гIирсаш хьалдара ерригa политика хьадда тоярца а.

Укх пятилеткагIа а, иштта йIаьххача перспективе а экономика балансировани яь дегIайоагIилга Iалашдеча боккхача лоархIаме да бедала ресурсашца мохк тешшаме Iалашбар.

ИттлагIча пятилетка а тIайоагIача пятилеткай а шерашка советски экономика дегIайоалаяра керттерча хьалех цаI — къахьегама ресурсаех нийса пайда эцар.

Цу тайпара, хIанз а йIаьххача ханна кхы дIахо а мохк дегIабара хьашташа дIадех производства эффективности бахача наьха бахара боарами айбара хоадам беш йола факториш хилара тарра производствана массе а оагIорахьара интенсификаци елга, Iилма-технически прогресс сихъелга, къахьегама овсарле лакхъелга. Эггара хьалха дувцар да материальни, къахьегамеи финансовни ресурсай хIара единицо юхахьалур дукхагIа хулийтилга, производственни фондех дикагIа пайда эцилга. Цудухьа уж дешаш чIоагIа хьожаш къоастаде деза хIара предприяте, стройке, хIара совхозеи колхозеи, хIаьта социалистически яхьа юкъе йоаггIа моттиг дIалаца а еза цар. Бухсоцаш уж дешаш къоастадар — иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра эггара керттердар.

Экономически политика парте делаю интенсификаце наькъ тIа халкъа боахам дегIабоалабара хилаза даргдоацар Iилма - технически революцена карагIдаьннараш, боахам социалистически система совленашца органически дувзаденна хилар долга теркаме а ийдеш. Из декхар кхоачашдеча боккха лоархIам болаш да Iилма.

Общественни производствана интенсификаци елга сихдара вай боахама планови системо торо лу Iилмеи техникеи дегIаяра дерригa лостамаш нийса хулийтилга Iалашде дезаш цаI йолча технически политиках пайда эца.

ИттлагIча пятилетке къаьстта лоархIам бола а экономика йIаьххача ханна дегIайоалаяра перспективаш оттаеча а Iилма-технически прогресса лостамашта юкъера доклада тIа белгалъяьй къахьегама кечалаш хьаю производство, технологически процессаш эргайоахаш тоелга, энергетика, материалаш хьаю производство, кхомбара режим, фондаша юхахьалур дукхагIа хулийтилга, продукци хьаярга дIайолха материалаш, къаьстта теркам тIабахийтаб къахьегама овсарле лакхъяра.

Керттерча лостамий проекта тIа оттадаьд планировани доал делгеи, боахама ерригa механизм дIахо эргайоахаш тоаяра наькъаш. Цу дешашта, ховш ма-хиллара, дукха теркам тIабахийтабар КПСС XXIV съезде. ДIадахача шерашка съезда решенеш кхоачашъе белгалара болх баьб. ХIаьта а вай дегIадахкаро объективни дIадехараша маяххара гIулакх вIаштIехьдоаккхилгеи доал делгеи дIахо эргадоахаш тоадар актуальни декхар а долаш дусаш да. Леонид Ильич Брежнева белгал ма-дарра, «экономикана кулгалделга тоадара де дезарашка... вай хьажа деза шийх пайда йийшача иттлагIча пхе шера план толаме кхоачашъе гIо де йиш йолча лоархIамеча резервага санна».

Кердача пятилетке планови органий, министерствайн ведомствайн декхар, экономически Iилмай декхар да общественни производства эффективность дегIаяр дага а кхоабаш, плана дикала хьоккхамий лоархIам хьадда лакхбар.

Ерригача плана тIа керттерадар а хинна дIаотта деза цун ерригa разделаш, материальни производства дерригa доакъош хьалхалаттача Iилмаца дувзаденна хулга. Плана тIа оттадергда фундаментальни Iилма тохкамаш делга дIадоаржадар а Iилма - технически прогрессаца юкъарчал доацаш ювзаенна йола прикладной проблемаш къоастаелга а. Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш производствана сихагIа юкъедоаладар — вай керттерча декхарех цаI.

Кердача пхе шера плана лаьрхIа эггара хьалха оттаяьй даьза даргдоацача дерригача балхий ерригa комплекс, керда техника промышленносте караерзаелга кийчдара йола мероприятеш юкъе а йоагIаш, белгалъеш йола къаьсттача лоархIамера Iилма - технически проблемаш къоастаяра хьадда йола программаш.

Планировани эргайоахаш тоаяра лоархIаме лостам хинна дIаотта деза дукхагIа лоархIам болча Iилма-технически, экономически социальни проблемашта комплексни программаш оттаелга. Комплексни программаша торо лу цаI йолча халкъа боахама плана гома чу керттера проблемаш къоастаяра ресурсаш хьагулъе а отраслешта юкъера дешаш толаме къестаде а.

Вай хIанзле а дикка болх баьб керда пхе шера план оттаяра кийчо еш, аьлар нов. А. Н. Косыгина. Керттерча лостамий проекто дIанха пятилетка йолаялехьа белгалдаьхачул дукхагIа белгалдаьхад халкъа боахам дегIабоалабара цхьадола дукха дешаш.

ЧIоагIъяьй 1976 шера — иттлагIча пятилетка хьалхарча шера—план. Планови органаш торо йолаш я лоацагIча ханашка шерашта екъа а скъаш пхе шера план оттае а, цу цхьан ханна 1977 шера халкъа боахам дегIабоалабара план а. Из принципиальни лоархIам болаш да, хIана аьлча, цо торо лургья вай планировани яра юкъера доккхийча кхоачамбоацарех цаI — халкъбоахама планий проекташ увттаеш дукха ха дIаухийташ, из бахьан долаш планови органаша, долче союзни республикай Министрий Советаша, министерствашеи ведомствашеи, мехка экономически доал деча ерригача органаша планаш кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабелга мелдеш хинна практика дIаякккха. Цунна цIенхаштта теркам тIабахийтар КПСС Центральни Комитета Отчета тIа.

ИттлагIча пятилетке дIахо хьоргба доал дара организационни структура тоаяра парте кийчбаь никъ. Цунца дувзаденна доклада тIа белгалдоаккх, промышленносте производственни объединенеш вIашагIъехкилга чакхдоаккхаргда, капитальни гIишлошъеча доал дара генеральни схемаш кийч а яь юкъеяхьа еза, аьнна массовни крупносерийни производство йола объединенеши предприятеши нийсача йIаьххача ханий а бувзамашка йоахилга чакхдаккха лерхI.

Кердача хьалагеи кердача декхарашнеи хьежжа эргайоахаш тоаергья вай боахама механизма кхыйола оагIонаш а. Производственни объединенеш вIашагIйоххаро торо хулийт фондех мах телилга, бюджете ю кхыйола платежаш, пайда дIа-юха бекъара а алапе фонд хьахилара а нормативаш санна йолча цкъа оттаяьча тайпара хургйолча (пхе шерарча) экономически нормативай лоархIам лакхбе.

Боахама гIулакхий эффективность лакхъеча тIа-тIа лакхбала беза къахьегамах мах телачеи премировани ечеи система лоархIам.

Доклада тIа белгалдоаккх, хозрасчет чIоагIъяра финансово - кредитни механизмах хьахулачун лоархIам лакхбанза баргбац, аьнна.

Халкъа боахам планагIа дегIакхувлара, товарооборот айяра а маьхаш цхьан боарамагIа хилара а ларда тIа мехка ахча дIа-юха лелилга, советски сома хIама эшара низ дIахо чIоагIбелга Iалашдергда.

Боахама механизм эргайоаккхаш тоаеча парте массаза а боккха лоархIам баьб инициативеи социалистически маькарали дегIакхувлара. Кердача Iилмани технически решенеех, къахьегами доалделгеи вIаштIехьдаккхара хьалха латтача приемех хьинарегIа пайда эцар, производства торонаш творчески лехилга, хьашташи дIадехараши хувцалуш хилар леттIа теркалделга — из хIанзарча советски кулгалхочунгара дIадехар.

Паччахьалкхен заданеш, договорной декхараш кхоачашдара хьалхара, болх дикагIа бара хьалхара боахама кулгалхой бехктоккхам айбара критикеи самокритикеи шерагIа дегIакхувланза яргьяц, тоаде деза тIахьожам лоаттабелгеи тIадиллачунга хьожилгеи. Боахама доалдара ерригача звеньяшка балха ленински стиль чIоагIъелга тIатеIIа чакхдаккха деза.

ИттлагIча пятилетке парте мехка хьалхашка оттадеча сийлахьча лерхIараша вай общества вахаре дуккха керда хIамаш хьахулийт. Из къаьстта ала доагIа боахама гIулакхий ерригача оагIонашта болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце еча воздействе эффективни методаш хиннача дуккхача наха дакъа, лоацача социалистически яхьах, къахьегамца коммунистически гIулакх леладара тIехьарча боламах.

Пятилетка декхараш кхоачашдара геттара а чIоагIа лоархIаме да бедал — материалаш, комплектующи изделеш лоаттаеча предприятей коллективаштеи кийча продукци арахецача заводий а фабрикай а коллективаштеи юкъе латта яхь кхы а шерагIа йоаржаяр. Халкъбоахама планаш кхоачашн тIехкхоачаши яра яхьо ю комплексни воздействи чIоагIагIа хулийт цо, бедалгара яьнна кийчача продукцега кхаччалца йолча производства ерригача этапий балха дикал лакхъе торо лу.

ИттлагIча пятилетка белгало сенах латт аьлча, из латт дунен халкъашта юкъера къахьегам бекъара вай халкъа боахам кхы а кIоаргагIа юкъебахарах, арахьара экономически гIулакхаш леладелга йIаьххача хана лаьрхIача ларда тIа доахилга дIахо дахьарах. Арахьара экономически бувзамаш леладара эффективность лакхъелга цудухьа вай лоархIамегIча декхарех цаI а хинна дIаотт. Из декхар кхоачашдар духьа вай дага да традиционни товарий чотагIа мехка экспортни потенциал леррагIа лакхъеш санна, продукце кердача тайпай чотагIа из лакхъе а.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка вай парте даьцача наькъо ма-яххара да дерригача мехкашцара арахьара экономически бувзамаш шердар. Доклада тIа хьахьеккхай социалистически мехкашца цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувлара а чIоагIдара а программа. Белгалдоаккх, дегIаухача мехкашца ше леладу гIулакхаш тешшаме а вIашн гIойленагIа долча тайпара а къахьегам бекъар хьашдолаш Советски Союз хилар. Дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбеннача хьалашка керда дикагIа йола оагIонаш йолаш

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

Новкъоста А. Н. КОСЫГИНА докладах йистедоалар

хул дегIадаьхкача капиталистически мехкашца вай леладу экономически гIулакхаш, уж толаме шердала йиш йолаш да Европа кхерамзалени цхьана гIулакхаш леладарец. ТIехьарча акта тIа белалъяьча принципай ларда тIа.

1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамий проекта тIа увттаду социальнии экономически деккараш коммунизм хьалъяра хIанзарча этапе парте политика ма-яххара да. Халкъа хьал-торо дIахо тоаяр, производствана интенсификацияр, болх дикагIа бар — уж цунца цхьана IIаьххача хана лаьрхIа деккараш да, уж кхоачашдеш хургда иттлагIа пятилетка чакхъяьппачул тIехьагIа а. ДегIаахарен прогресси проблемаш хьалхашка латташ санна обществана даим хьалхашка латтаргда уж. ХIаьта иттлагIа пятилеткахь аьлча, цун башхало латт халкъа боахаме интенсивнегIа йолча, обществени производство дегIаахара дикагIча факторга довлилга дуккхагIча даькъе алхха цу шерашка чакхдаккхара де йиш мел дар вай дарах.

III. ЭФФЕКТИВНОСТИ ДИКАЛИ АЙЯРА ЛАРДА ТIА МАТЕРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВО ДЕГIАКХУВЛАР

Пятилетка социально-экономически деккарашка хьежжа керттерча лостамий проекта тIа оттаяьй материальни производство дIахо дегIаахара, цун структура эргайоахаш тоаяра, продукци дикагIа хилийтарец цуп технически боарам товбарен программа. Еррига общественни производство дегIаярга диллача хьалха дIанхача моллагIча пятилеткаел гаьнна тIех хургья иттлагIа пятилетка.

Пхе шера 35—39 процент тIакхетаргья промышленноста продукци. ХьалхагIа а санна керттера йолаш юс еза-йоккха индустри, Iилма-технически прогресс сихъеча къаьстта а юсаш. «А» группа доакъой продукци 38—42 процент тIакхетаргья.

Промышленноста хIара даькъана хьалхашка доккхий деккараш оттадаьд. Белгалъю заданеш мел низкъала яле а уж долаш дар теркалдаь а лерттIа болх беча тIехкхоачашъюлургйолаш а я.

Технически боарам айбеча а материальни производства дерригача доакъой дикаля хьокхамаш товдеча а эггара чIоагIагIа лоархIам болаш я машиностроени пхе шера 1,6-зза гаргга дегIа еза къахьегама кечалаш хьаелгеи керттерча даькъе а йоалаш. Цунца цхьана атомни, металлургически, химически машиностроени а хIаьта иштта электротехнически, радиоэлектронни, станкостроительни промышленностей приборостроенеи дуккха доакъош сихагIа дегIаухилга белгалдаьд. Из дарца хьахулийтаргда халкъа боахама деррига доакъош дикагIча тайпара дегIадоаладара эшар.

ЦаI йолча технически политико машиностроенегара хьадех лакхе дийца, дукха юкъара хIамаш а. Цар вай промышленность тIаерзаю кердагIа йола открытеши изобретенеш шийна чулоацаш а лакха экономически эффект луш а йола техника хьаелга сихдара.

Доклада тIа белгалдоаккх, кулгашца ду балхаш наьха санна кIезигду а дерригача доакъошка къахьегама овсарле лакхъелга Iалашду а техника арахейара пхе шера плана тIа лаьрххIа заданеш увттае езилга. ГIишлошъеча деча дукха низ эшачен халачен балхашта, подъемно-транспортни, хIамаш тIайоттачен Iойоассаечен, складашка деча балхашта механизаци ю средстваш арахецилга 2-зза хIанадагIац аьнна дегIадоагIаргда.

ДIахо нов. А. Н. Косыгина лоацца дийцар энергетически машиностроени, юртбоахама машиностроени, металлургически промышленноста эша оборудовани арахецилга, радиоэлектронни промышленность, приборостроени, химически мехкдаьттан машиностроени санна долча вай машиностроительни промышленноста цхьадолча доакъошта хьалхашка латтача лоархIамегIдолча деккарех. Докладчика дийцар яйгачен кхачани промышленноста лаьрхIа хьаергйолча дуккхача принципиально кердача оборудоване тайпаех.

Советски Союз мара, йоах дIахо доклада тIа, дунен тIа цхьаккха йоккха пачхаьлкхе яц ший доалахьарча доагора-энергетически ресурсай ларда тIа экономически дегIаухаш. Из — вай экономика цIенхаштта совле а из тешшаме дегIаахара чIоагIа лоархIаме а ларда я, цхьабакъда, цу совленах биззагIа пайда эцара ресурсаех дикагIча тайпара а кхом беш а пайда эцанза барг-бац. Укх пятилетке дукхагIча даькъе гидроэнерге, атомни доагора, маькха дарегIча кIорех пайда эцара чотагIа вай энергетически потенциал дIахо а дегIаахара лард йоллаш я. ХIаьта мехкдаьттахи газахи аьлча, тIа мел кхеташ яр тIагIа дукхагIа дIаухийтаргья технологически эшарашка.

Нов. А. Н. Косыгина дийцар доагора-экономически баланса структура эргайоахаш тоаяран доагора а энерге а дерригача тайпаех дикагIча тайпара пайда эцаран деча гIулакхех. Уж чакхдахаро 1980 шера бIаьн шовзткъеи итт миллион тонн условни доагора кхом бергба. Уж гIулакхаш чакхдахаро торо дургья мохк энергеца боарамагIа Iалашбелга а халкъа боахама деррига доакъош тешшаме дегIаухилга а вIаштIехьдаккхара эша хьалаш хьахилийта.

Экономикана интенсификаци ярои цун эффективность лакхъярон халкъа боахам конструкционни материалашца Iалашбеча Iаьржен бос болен металлурги, хими санна долча доакъошта доккхагIа дола деккараш хьалхашка оттаду.

Доклада тIа белгалдаьд цу доакъошта хьалхашка а, хIаьта иштта хьун, хьу чакхйоахачен целлюлозно-каьхатен промышленноста, гIишлошъеча материалийн гIишлой конструкцейн промышленноста пхе шерарча плано оттаду керттера деккараш.

ИттлагIча пятилетка боахама гIулакхий масштабаша а промышленносте пайда эцача хIанзарча технологически процессай башхалоно, металлурги химии санна долча доакъошкарчав къаьстта а, вайна гонахьара Iалам лорадара тIаерзаяь йола лаьрххIа мероприятеш чакх ца яьхача ярг-йоацача йоах. Промышленноста дукхагIа долча доакъошка цу гIулакхашта йоккхий ассигнованеш елга белгалду.

Атмосфере араккувсача эзнерча хIамашца къовсам лоаттабара йола керда методаши средстваши практике юкъехьоргья, хини хьунеи ресурсаех комплексной дикагIча тайпарен пайда эцара а уж лораяра а де дезар белгалду. Промышленноста дерригача доакъошка цкъа чакхдаьккхача хих шоллагIа пайда эцилга вIаштIехьдоаккхаргда. Хий санна йолча мах баь варгвоацача Iалама ресурсаех дикагIча тайпара пайда эцар — йоккха экономически проблема. Хин ресурсашца бIаьхий ба вай мохк, бакъда цун территоре тIа доагI-доагIача дац уж. ТIа-тIа геттара дукхагIа эш хий, хIаьта районашта юкъе хий дIа-юха хьежадара йоккхий капитиловложенеш ийша ца Iеш дукха ха а эш. Цудухьа хий кхом а беш дIаахийтара дукхагIа теркам тIаахийта беза.

Керттерча лостамий проекта тIа белгалдаь «А» группа хьахулаш дола сихагIа дегIадоагIа промышленноста доакъош юкъарчал довшаш дувзаденна да парте оттадаьча юрта боахама овлан тIара реконструкци яра деккарашца, из индустриальни ларда тIа а боаккхаш халкъа эпиэш дола предметаш хьаделга дIахо лакхдарна.

КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа къаьстта моттиг дIалоац юрта боахама дешаша КПСС Центральни Комитета мартовски (1965 шера) Пленумо кийчъяь парте аграрни политика леррагIа а лорзагIа ца йоаккхаш а чакхъяккхар — из ба кердача пятилеткагIа вай бергболча берригача балха керттера барех цхьа лостам.

Вай аграрни политико дерхIар къаьгга хьаьекха да укх съезде Леонид Ильич Брежнева яьча доклада тIа. Из латт юрта боахамах лакха эффективность йола, лакха овсарле йола дакъа хьадарах, юрта боахама продукцеца мохк тешшаме Iалашбелга лакхдарах, цун дикал тоаярах, из лоархIаме халкъа боахама дакъа хаоттама хьалех кIезигагIа тийша хилийтарах, городерен юртарен вахара хьал гарга озара дикка дIахьалхашкахьа дахарах.

ДIахо доклада тIа анализ ю 1976—1980 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера йоаккхаргйола юртбоахама продукци дукхагIа хилийтара дайнешта.

ИттлагIча пятилетке юрта боахам дегIабоалабарга дIадохийтаргда 171,7 миллиард сом, ерригача капиталовложеней боарамах дийлагIча даькъал дукхагIа дар. Цул совгIа дикка дукха ахча дIахецаргда техника, удобренеш, кхыдола материально-технически кхоачамаш юрта дIаухийташ долча промышленноста доакъошта лаьрхIа.

Колхозашкеи совхозашкеи кхоачаргья дуккха керда техникеи транспорта средстваши. Дуккха балхаш дергда доакъара база чIоагIъяра а. Хьайбай боахам дегIабоалабара беча балха цхьаькха лоархIаме лостам ба — из кердача технически база тIа баккхар. Кердача предприятей а реконструкци яьча йолаш йолча фермай а балха хьайбай продукци яхара промышленни технологи юкъе йоалаяр.

Юртбоахама производство айяран сихха дегIайоалаярай йоккхий торонаш йолаш гIулакх да лаьтташта мелиораци елга. ДукхагIа хьувкъам боаккхаргба юртбоахама производствана химизаци яра чотах а.

Пхе шера плана тIа белгалдаь хургдола балхаш кхоачашдара наькъаца юкъера лаьрхIача шера юртбоахама продукци 14—17 процент дукхагIа хилийта лерхI. Юкъера лаьрхIача шера чуэцаш дола ялат 18—21 процент тIакхетийта а 1976—1980 шерашка шера 215—220 миллион тонн даккха а деза. Белгаллер кIезигагIа дар мисел лархIа деза, хIана аьлча цу гIулакхага дIадахийта лерхIача материально-технически кхоачамаша хаоттама хьалаш аьттув болаш хуле кхы а лакхагIа хьокхамаш даха торо хулийтаргья. Докладчико белгалдаьккхар, продукци дуккагIа йоаккхилга эггара хьалха юртбоахама культурай дерригача тайпай хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъяра чотах Iалашде дезаш хилар. ДIаяхача пятилетке керттерча ялата культурайн дуккхача кхыйолча культурайн хьувкъам лакхбеннабале коартолийн гидуаргийн хьувкъам практически лакхбеннабац, хIаьта шекара свеклай, гречиха хьувкъам ккыметтел кIезиг а беннаб. Аьттув боацаш хинна хаоттама хьалаш цу гIулакха Iаткъа-м Iеткъад. Бакъда, деррига а хаоттам бахьан хиннад яхилга нийса дац. Доккхий деккараш да лаьтта леладара культура лакхъяра даькъе вайна хьалхашка латтараш: уж кхоачашдара боккха лоархIам болаш хила деза производство сихха дегIайоалаяро дIадехарашка хьежжа юртбоахама культурай керда дикагIа хьувкъам дола сорташи гибридаши юхьаделгеи уж колхозашкеи, совхозашкеи дIалулгеи Iалашде лерзаш дола Iилма.

ИттлагIча пятилетке колхозашкеи совхозашкеи техниках пайда эцилга тоадара, минеральни удобренеш йоаелга дIадаккхара, инженерно-технически агрохимически гIулакх дара боарам лакхбара массанахьа доккхий балхаш де деза. Доклада тIа иштта теркам тIабахийтаб юртбоахама продукци дикагIа хилийтара а.

ЧIоагIа теркам тIабохийтаргба боахамашта юкъера кооперации агропромышленни интеграции яра ларда тIа юртбоахама производствана специализации концентрации яра. Из ба Леонид Ильич Брежнева белгал ма-даккхара вай юрта боахам дегIабоалабара керттера никъ. Массаза яхар санна, специализаци яьча боахамашка деррига экономически хьокхамаш, цу даькъе къахьегама овсарле а, дикка лакхагIа да. Цу лостамагIа боккха болх бе безаш да вай, из тобамца чакхбаккхара дукхагIа новкъостал дергда юртбоахама продукци яйелга лерттIа дIанийсдара системо. Юртбоахама производство промышленни ларда тIа яккхаро хьалха латта техникеи технологии балха юкъейоаляра аьттув болашагIа дола хьалаш хьадаь ца Iеш, боккха лоархIам болаш да из юрт социалистически хьисапе эггаьккха дIахо тоаяра а.

Юрта боахамца айхха бувзам болаш да, дIахо дуви докладчика, иттлагIча пятилетке 26—28 процент дукхагIа продукци тIакхетаргйола яйгеи кхачани промышленность дегIайоалаяр. БIарчча хьанийцача халкъа эша предметаш хьадеш долча доакъошка 30—32 процент дукхагIа продукци хилийта лерхI.

Кхачан промышленносте бахача наха эша продукци дукхагIа яккхара резервех цаI я технически хьашташка дIайохийта маьхе юртбоахама бедал кIезигьелга.

ДIаяхача пятилетке, парте XXIV съезда Директивашка хьежжа кIезига хIама дапзар гIулакх дара сфера мехка шеръяра, къаьстта аьлча торгови сете. Городашкеи юрташкарча моттигашкеи дукха керда тикаш хьайниллар, торговле культура лакхъелар. Бакъда вай ала йиш йолаш дац бахача наьха лакхлуш дола хьашташ торговле кхоачашду, аьнна. Цуп цIерах е а йоагIаш дукха Iоттараш ю. Долаш дола кхоачамбоацараш дIададахара, бахача наха чIоагIа дикагIа гIулакх дара, промышленностацарен юрта боахамцарен бувзамаш чIоагIдара кердача пятилетке дуккха низ тIабахийта беза торговле болхлоша. Шоай оагIорахьара халкъа эша товараш арахецача предприятештеи производственни объединенештеи дикагIа довза деза бахача нахаи торгови организацештеи эшараш. Из дара фирменни магазинаш хьаелла бокъо еннай, цар шерра пайда эца беза гIулакх тоадара цу бокъойах.

ДIахо докладчико анализ йир иттлагIча пятилетке транспорген бувзамен деррига тайпаш дегIадоаладара плании.

Промышленноста, юрта боахама, транспорта дерригача доакъошта хьалхашка оттадаь деккараш кхоачашделга дуккхача даькъе къоастадергда капитальни гIишлош хьалъелга вIаштIехьдаккхаро. ИттлагIча пятилетке капиталовложенеш яьх бIаь ткъаь итт миллиард сом боарам болаш хилийта лерхI, вешта аьлча 1971—1975 шерашка шоазткъе шиъ процент хиннача 25 процент мара хургьяц. Цудухьа хьалхарча плане оттаду капитальни вложеней эффективность лакхъяра дешаш.

Кердача пятилетке капитальни балхий боарам вай финансайи материальни кхоачамашка хьежжа хила беза.

Духхьал иштта оттадаьд гIулакх Центральни Комитето могаьча керттерча лостамий проекта тIа. Цудухьа министерстваштеи ведомстваштеи шоай деккар го деза капитальни вложенеш кхы тIа яха гIертарца а доацаш, капитальни балхий планови боарам кхоачашбарцеи шоай ханнахьа керда производственни мощносташ болх бе йолаялийтарцеи.

Эггара дукхагIа теркам тIабохийтаргба гIишлош хьалъярга дIадодар лохдара, чолаш йола предприятеш кхы тIа а технически Iалашъяран эргаяьха тоаяран. ГIишлош хьалъелга тIа-тIа дукхагIа доаккхаргда заводашка хьаеча гIишлой йоккхийча конструкцеех, деталех, узлех зданеши сооруженеши комплексни механизировани вIашагIйохкара халланза йолча процессага.

Производственни низаш дIаюха нийсдар. ИттлагIча пятилетке СССР цаI болча боахама боарамашка дикка а чIоагIлургда вай мехка союзни республикаштеи районаштеи юкъера экономически бувзамаш, лакхлургья къахьегам территориальни хьисапе бекъара эффективность, пачхаьлкхен юкъара деккараш кхоачашдеча хIара республико, хIара районо лоаца дакъа лакхлургда. Парте ленински къамий политикага хьежжа ерригача союзнии автономнии республикай, экономически районий, автономни областийн къамий округийн экономика дикка лакхлулга Iалашдергда.

Вай планови социалистически экономика цаI хиларен иттлагIча пятилетке республикай шерра йолча инициативаи ларда тIа уж дегIаахара боарамаш дIахо а вIашии нийслургда. Хьалха ювлаш дегIаухаргья малхбоалера районаш, промышленни производство 1,5-зза дукхагIа хилийта лаьрхIа йола СибарегIе къаьстта а.

Производительни низаш мехка геттара йоккхача территоре тIа дIа-юха нийсдар доккха а бехктокхаме а деккар да, из кхоачашдаро гIо дергда берригa вай боахам кхы а эффективнегIа лелабара.

ХIама ца эшаш ах бIаь шера пхе шера планашца экономически дегIаух Советски Союз, аьлар докладчико. Советски наьха массеха ноахала коммунистически кхетам балара дика школа а хинна дIаэттай пятилеткаш. Пхе шерий планаш кхоачашн тIехкхоачашн яра тIехьа дуккхача наха лоаттаеча социалистически яхье хьагучаювл болхлой класса, ахархой, интеллигенце геттара йоккхий творчески торонаш. Цар дерригача дуненна хьалхашка дIахьекхад парте белгалдаьхараши планаши вай хана кхоачашъюлургйолаш шоаш хилар.

ИттлагIча пятилеткаx вай оал эффективностеи дикалеи пятилетка я. Производства процесс эггара кердагIа йолча техникахи технологехи пайда эцилга санна, наьха хьашташ геттара дикача предметашца кхоачашделга а вай дIахо дIахьалхалка дахара эша хьал а хинна дIаоттача кхоачаш лакхъеннай советски экономика. Вай берригa балха дикал лакхъяр накъадаргда, общественни рузкъах хьаькъалца, кхом беш пайда эцара. Аскетизма, наьха хьашташта искусственни доазув оттадара тIехьа латтараш бац коммунисташ. Из а доацаш, коммунистически обществах доаллача сага еррига говзалаш, цун творчески низаш дизза а паргIатта а гучадахаро вахара дика материальни хьалаш хьаду. Бакъда вахара вай социалистически стиль яц капитализма хьалашка санна материальни рузкъаш, къахьегам, низ-хьинар доадайташ, Iовдала дIадохийташ.

Эффективности дикали лакхъяра деккар — из духхьала технически экономически деккар хинна ца Iеш, дIахо а советски общество дегIаухача процессе кхоачашдергдола социальни, идеологически деккар а да. Из деккар кхоачашдаро ший аргIана гIо дергда социалистически общественни отношенеш, общественни вахара коммунистически нормаш чIоагIъяран эргайоахаш тоаяран.

Кердача пятилетке оттадеш дола деккараш толамца кхоачашдара хилаиза дарг мел доаца долла хIама долаш да вайнийга низ бола экономически, Iилма-технически, культурни потенциал, вай сий долча ленински парте кулгалдеча советски халкъа творчески хьинар. Вайх воаех, берригача советски нахах тийша да пхе шера план толамца кхоачашъелга.

Къахьегамхой дегIайоагIа творчески инициатива, парте кхетам бенна хьахинна юкъара гIулакх бахьан болча бехктокхама уйла — из я, юххера а, кердача пятилетка толам барг хилара, коммунизма духьа лоаттабеча къовсаме вай йоахаче еррига коталоний хоадам беш йола фактор.

XXV съездо тешавеш дIахьокх Коммунистически парте чурен арахьарен политика цхьоагIо йолаш хилар. Из цхьоагIо кIоаргга ювзаенна я, из белгалйоал парте политика, чура яр а арахьара яр а, эггара беркате а гуманни а де лерхIачоа — коммунистически общество хьалъяра гIулакх дейш хиларца. Цун духьа вай деррига низаши торонаши тIаерзаю машаре хIама хьадара, халкъа вахара хьал тоадара. Цун духьа вай пайда ийбу воай торонех дунен халкъашта юкъерча арене, машарен дерригача халкъашта эша кхерамзлен гIулакхаш чIоагIде гIерт.

Ший хьисапага, ший берригача лостамга диллача керда пятилетка — из машара, дунен халкъашта юкъера кхоахам дIахо а мелбара пятилетка я, аьлар дIахо докладчико. Цо цIаькха а дерригача адамленна дIагойт советски халкъ машаре вахар хьалде хьашт долаш хилар, Коммунистически партей Советски пачхаьлкхени машаре политика.

Къамаьл даь чакхвоалаш нов. А. Н. Косыгина аьлар: воай бIаьшерен тIеххьарча ткъаь пхелагIча шера чу довл вай съезда КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева яьча Отчетни доклада тIа кIоаргга хьагучаяьхача дуне дегIаахара прогрессивни тенденцеи кхы а шерагIа аржаргхиларах чIоагIгIа бIубенна, хIаьта из машара, демократе, социализма низий хьашташта дизза доагIаш а хургда. Вай ленински парти, деррига советски халкъ хила а доагIаш раьза да шоаш вай сийлахь-боккхача мехка керда вахар хьинаре хьакхолларашхиларал совгIа, дунен исторе берригача наькъа ший низага диллача геттара йоккха беркате воздействи еш хиларах а.

Вай мехка коммунистически общество хьалъярга бодача наькъа тIа даьнна вайна хьалхашка да керда пхи шу. Вай съездо беш латтача балхо чIоагIа бIуболийт вай коммунистий сийлахь-йоккхача ленински парте идеяш котъяхар духьа турпалча болхлой класса, сий долча колхозни ахархоша, халкъа интеллигенце кердача исторически коталонашца иттлагIа пятилетка белгал йоаккхаргхиларах!

Парте, дерригача советски халкъа творчески, хIама кхолдаш бола болх укх шерашка тIабераабаь хургба XXV съездо оттадаь геттара доккхий деккараш кхоачашдара.

(Нов. А. Н. Косыгина доклада чIоагIа ла а дийгIар, дIаьхдаь тIоараш деттарца дуккхаза юкъагIа а яьхар).

МУКЪАБОВЛИЙТА ИМПЕРИАЛИЗМАИ РЕАКЦЕИ ТУТМАКХАШ!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗДА ЗАЯВЛЕНИ

Советски коммунистий, дерригача советски халкъа лоIамагIа, КПСС XXV съездо торжественно дIакхайкаду коммунистацца, империализманеи реакценеи духьала къовсам мел лоаттаберашца, фашистски репрессеша тIелал яхьарашца, эггара хьалха концлагерашкеи набахтенашкеи чубоахкарашца, къизагIча тайпара ду низаш довращца а йолаш ший вежарашха, бохаргбоаца барт-цхьоагIо хилар. Царна тIаккхаьча ядамаша ла йиш йоаца халонаш — из цар къахьегамхой хьаштий духьа лоаттабеча сийлахьча къовсаме, машарен демократен, къамий кортамукъален социализман идеалаш котъяхар духьа турпалал гойташ дакъа лацарах беш бола классови бекхам ба.

Дунен шеррача общественносто эгIазал кхайкаеш протест ешше а, бокъоний еррига нормаш телха а еш, Чилерча фашистски хунтас чуелла воаллаву чилийски халкъа сийлахьа воI, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама гIоргваьнна деятель Чиле Компарте Генеральни секретарь Луис Корвалан.

Съездо цIенхаштта хьадех: «Мукъавалийта Луис Корвалан! Мукъабовлийта тха новкъостий — Чилийски компарте Кулгалдара членаш Х. Кадемартори Х. Монтеси, Социалистически парте кулгалхой Э. Понсеи, К. Лоркеи, Къамаи цхьоагIон кхыбола деятелаш, фашистски режима ээараш тутмакхаш — коммунисташ, социалисташ, беррига патриоташи демократаши!» Прогрессивни низашта тIаккхера тIаерзаьь керда талгIе айяьй Уругвая Iаьдалаша. Оаха хьадех: Мукъабовлийта Уругвая Компарте ЦК секретараш Х. Переси, Х. Л. Массерен, мукъабовлийта беррига уругвайски коммунисташ, Уругвая Шерача фронта Президент Л. Сереньй, кхыбола демократаш!

18 шу даьннад Парагвайски компарте Председатель Антонио Майдана набахтен камерэ чу воалла. Берригача мехка мийхьаръяьннай къизагIа йола тIема диктатура. Мукъавалийта Антонио Майдана! Мукъавалийта Парагвайски компарте ЦК секретарь М. А. Солер, бIаьш кхыбола парагвайски патриоташ!

Гватемале укх тIеххьарча шерашка къиза низаш деш цхьаннена тIехьа шоллагIа вар вувш боабаьб Гватемальски къахьегама парте генеральни секретараш Б. Альварадо Монсони, У. Альваррадо Арельянои.

Бразиле набахтенашка лер йоацаш бай дIабовл Компартеи демократически оппозицеи деятелаш. Реакционни низаша хадданза террор лоаттаю Аргентина Компартенеи кхыйолча прогрессивни организацештен. Солцаш яц Гаите лоаттаю террор а.

Цу ерригача репрессешта лецIенхаштта духьала хилар дIа а кхайкаду, хIаьта уж цIенъяь дIайоахилга хьа а дех съездо!

Империалистически агентурас боабаьб Африка къаман-кортамукъален гIорбаьнна деятелаш — Гвинеяи Зелени Мыса ГIайренийн кортамукъален Африкански парте Генеральни секретарь Амилкар Кабрал а Мозамбик мукъаяккхара Фронти Президент Эдуардо Мондлане а.

Адамлен сий доадеш саина хIама да расисташа ЮАР, Намибеи Зимбабвеи халкъашта доал делга. Тюремщикаша сагола йиш йоаца халонаш тIалоаттаярах кхелхар Брам Фишер — башха-дика гуманист, расизманеи социальни нийсхоца хилараи духьала лаьтта дешал дола къовсамхо. Геттара халача хьалашка ба лийца боахка Южноафрикански коммунистически парте — африкански континенте къаьнагIа йолча парте кхыбола деятелаш. Вай гIойла расистанзеи царна тIехьалаттараштеи! Мукъабовлийта Африка къулбехьене къаман-кортамукъален боламе дакъа мел лоацараш!

Ээараш коммунисташ боабаьб Индонезе. Набахтенашка, концлагерашка хIана а чубоахкиттаьш ээараш политически тутмакхаш. Мукъабовлийта Индонезе коммунисташ, беррига патриоташ!

Израило дIалаьцача палестински лаьттан тIа луэн набахта чу а бехк агрессена духьала, шоай халкъа кортамукъа, ший лоIаме йола пачхаьлкхе хилара сийлахьа бокъо яккхара тIехьа къовсам лоаттабераш.

Испане, хьалхагIа а санна, законагIа йоагIаш йола паргIато лап бIаьш болча политически тутмакхашта — коммунисташта, социалисташта, кхыболча демократашта. Съездо хьалоац испански халкъа нийсхо гIулакха тIехьа мел латтараш.

Съездо цIенхаштта харц лерхI коммунисташта — машаран халкъий кхерамзлени лерагIа тIехьа латтараштa, къахьегача наьха хьашташ, адамлен дикагIйола кхоане бахьанце шоаш ца кхобеш къовсам лоаттабераштa низаш дари дискриминаци яри.

Съездо бизза хьаллоац революционни кортамукъалени тутмакхаш а турпалаш а, хIаьта царга вежарашха дола моаршал а дохьийт.

КПСС XXV съездо хьал а лоац къоабал а ю КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева доклада тIа оттаяь, советски коммунисташ пролетарски интернационализма сийлахь-доккхача гIулакха массаза а тешаме хилар хьагойта символ санна, классови моастагIаша боабаьча дунен халкъашта юкъерча коммунистически, болхлойн къаман-кортамукъалени болама турпалий, халкъа ираз бахьан шоаш ца кхобаьча къовсамхой сийна Москве монумент хьаярах йола предложени.

Большевикий турпален парте, кхыча мехкий революционерий дуккхача новхалий опытах вайна хов: исторе лелам моллагIча тайпара гIийрта а террораца сопабе гIортарах цхьаккха хIама хургдоацилга.

КПСС XXV съездо дунен беррига коммунисташ, берригача мехкашкара къахьегамхой, общественни политически организацеш тIахьех прогресса, демократен социализман, реакце беррига тутмакхаш мукъабахара тIехьа латтача дерригача авангардни низашта террори репрессеши елга сопадара лоаттабеча къовсаме кхы а хьинарегIа дакъа лацара.

КПСС, Советски Социалистически Республикай Союз тIехьа тIайоагIача хана лорзагIа ца йоалаш тешаме хургья сийлахь-доккха а сийлахь а лерхIараштa тIехьа къовсам лоаттабеча ший соратникашца низ бола солидарность йолаш, даим тешаме хургья пролетарски интернационализма гIулакха.

МОСКВА. Съездий Кремлевски Дворец. КПСС XXV съезд СУРТА ТIАе заседаней зале.

ТАСС фотохроника.

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА ТОЛАМ

Статистически управлени хоим ма-барра, республика промышленни предприятей коллективаша парте XXV съезда болх беча деношка рапорт делар продукци маьхала яккхарен дукхагIйола лоаркIаме изделеш арахецарен шин бетта план кхоачашъярах.

Шин бетта планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьнкхар 4 миллион сома маьха продукци. Оттаяь заданеш толамца кхоачашйир мехкдаьттахоша, химикаша, машинашъераша, энергетикаша, кхачан предприятей болхлоша, промышленноста кхыча доакъой болхлоша.

Мехкдаьтта доахараша планал совгIа даьккхар 4 эзар тонн «Iаьржа дошув». Социалистически яхье хьалха латт Грозненски химически комбината, «Пищемаш», «Электроприбор» заводий, швейни производственни объединене, кхы дуккхачар коллективаш. Заводийи фабрикийи коллективаша хьинар кхо ца деш къахьег производства эффективности арахецача продукце дикали лакхъяра, тIехьаюса бригадаш, участкаш, цехаш ца хилийтара.

17 ЭЗАРНЕНА — ДИКАЛА ЗНАК

Доккхий къахьегама толамаш доахаш накъаера КПСС XXV съезда Грозненски производственни швейни объединене коллектив. ИйслагIча пятилетка задании тIаийца социалистически деккараши ханал хьалха кхоачашдаьд. Пхе шера планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 804 эзар сома маьха швейни изделеш, къахьегама овсарле 23 процент лакхйир. Цул хьалхагIа хиннача пятилеткагIарчул сихагIа дегIанхай арахеца продукци.

Технически прогресс елга сихдара, дикагIйола технологи производствана юкъеккахьара къовсам лоаттабеча хIамаш тегараща пятилетка шерашка кердача моделех арахеца йолайир 550 тайпара продукци, царех 42 продукцена пачхаьлкхен дикала Знак еннай.

Шоай пхе шера задании ханал хьалха кхоачашъяьй 843 болхлочо. Царна юкъе ба коммунисташ хIамаш тега мотористаш — Социалистически Къахьегама Турпал Ушакова Мария Павловна, ВЛКСМ XVII съезда делегат Молочкова Наталья Ивановна, Арсаева Анна Семеновна, Балхаева Хьусена Лидфа, Мурзина Алла Михайловна, кхыбараш.

Политически а къахьегама а хьинар айденна дIайолайир иттлагIа пятилетка «КПСС XXV съезда дикача къахьегама толамашца накъагIо», яха парте тIахьехам хьал а лаьца хьинарерча къахьегама вахте эттар тха объединене коллектив.

Парте XXV съезд хьаеллача денга кийч а яь производствана юкъейихьай тегача хIамай кхы а 22 модель. Пачхьалкхен дикала Знак йолаш арахийцар 17 эзар баргъа, 11 эзар метр кIалаш кходир.

А. БАБАДЖАНОВ,
Грозненски производственни швейни объединене генеральни директор.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

Съезда дневник

(Чекхдоалар. Долалур 1-ча оагӀо тӀа).

Нов. А. Н. Косыгина докладага чӀоаггӀа теркам тӀабахийта ла а дийгӀар дукхазэ тӀоараш детташ из юкъагӀа а яьхар.

Сайрийнарча заседане съезд даькъала ювцаш къамаьлаш дир делегаташей хьаьшашей безаме тӀанийцача доазол арахьарча дуккхача делегацей викалаша.

2 марте дӀахо болх беш хургья КПСС XXV съезд.

15 миллион болча коммунистий лоӀам хьагойтача парте XXV съезда делегаташа бӀарчча а бизза а къоабалбир парте Центральни Комитета политически никъ практически болхи, КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тӀа новкъоста Л. И. Брежнева хьалха яьха положенеши декхараши. Съездо къаьгга а уйла тӀоаваш а хьагойт парте кхотаялар, идейни политически цхьоагӀо.

Съезда делегаташа дувца доладаь 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара керттера лостамаш — иттлагӀча пятилетке хӀама хьакхоллара дерригача халкъа программа. Из коммунизма материально - технически база хьаяра, халкъа дахара хьала боарам айбара боаккхаш бола керда боккха тӀа ба.

Съезда делегаташа хьахойт производства эффективность, балха дикал лакхъяра ерригa торонаш оарцагӀъяха гӀерташ советски нах болга. Цар деш долча къамаьлашка гуш ба, парте, дерригача советски халкъо творчески хӀама хьакхоллаш беш бола болх КПСС XXV съездо оттадергдола сийлахьа декхараш кхоачашдара тӀаберзабергхилараx бола тешам.

ИйслагӀа пятилетка, аьлар 2 марте Ӏуйрийнарча заседане къамаьл деш Украински ССР Министрий Совета председатела нов. **А. П. Ляшкос**, тха республикана лоархӀаме рубеж яр. Аьлча тоъаргда, 1971—1975 шерашка республике бархӀлагӀча пятилетке яьчул 175 миллиард сома дукхагӀа валовы общественни продукт хьаьйй.

ИттлагӀа пятилетка — эффективностей дикален пятилетка — кийчъяьй вай Даьхе дӀаяхача хана социально -экономически дегӀаяро, хьалха мел баьча партийно - паччахьалкхени боахамеи балхо. Цо теркаме эц советски наха тӀатӀа дукхагӀа дӀадехараш. Нов. А. Н. Косыгина доклада тӀа да КПСС ЦК Отчетни доклада тӀа кӀоаргга къоастаьча коммунизм хьалъяра кердача хан-юкъа стратеге ма-яххара дола халкъа боахам дегӀабоалабара декхараш. Мохк бӀарчча хьанийцача дегӀабара хьашташа а ленински къаман политика установкаша а дӀадехараша ма-яххара, керттерча лостамий проекта тӀа оттадаьда ерригача советски республикай экономикеи культуреи дӀахо масса а оагӀорахьа айелга. Из дика гу Украински ССР масал тӀа. Тха планашa теркаме ийцаб эффективности балха дикали айяра, халкъа боахама ма-могга интенсификаци яра, социалистически экономика ерригача резервашэ торонехи кхы а биззагӀа пайда эцара парте болабаь никъ.

Теркаме эцаш я, производства плана хьокхамаш таханарча технически тороний боарамга хьежжа а ца уттадеш, керда техникеи технологи юкъейоалаелга теркаме а эцаш уттае еза аьнна, Леонид Ильич Брежнева указанеш. Республика тӀаккхетача къаман дохода итт даькъах ийснел дукхагӀдар къахьегама овсаре лакхъяра чотах даккха дезхӀ, аьнна белгалдир нов. А. П. Ляшкос.

Юрта боахама даькъе къоастаде дезача декхарех дувцаш, цо белгалдир, шера лаьрхӀача гулду валови ялат 46—48 миллион тоннага кхоачаргда, шекара свеклаш — 53—54 миллион тонн. Дикка дукхагӀа хила езаш я хьайбай боахама продукташ а.

«1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект къоабалъе аьнна предложени а йоалаяь, нов. А. П. Ляшкос тешам белар, КПСС ленински Центральни Комитета гонахьа айхха кхотабеннача советски Украина берригача къахьегамхоща, машара, праза, сийлахь-йоккха Даьхе зиза теха дегӀаяра, дуxьа вай паччахьалкхен экономически оборонни ниа чӀоагӀбеча юкъе шоаш хьош дола дакъа доккхагӀа хулийтаргхиларах.

КПСС Центральни Комитета Отчета тӀа, «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара керттера лостамаш» яхача доклада тӀа, белгалдаьккхар парте Пецзенски обкома хьалхарча секретара нов. **Л. Б. Ермина**, хьахьекхад вай общество экономически социально - политически дегӀаяхара керттерча лостамий хьайда декхараш.

Дика хӀамаш карагӀдаьнна КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумо лардаш ехкача парте аграрни политика чакхйоахача. ДӀадахача ихе шерашa нийсйича дикка йоккхагӀа хиннай юрта боахама ерригa продукци яккхара шера юкъера объем, лакхъеннай хьайбай продукташ кийчъяра темпаш.

Областной партийни организаце, аьлар делегато, эггара лоархӀамегӀа йола балха участок лоархӀ юрта боахам дӀахо айбар.

Юрташка тӀа-тӀа дукхагӀа хул боахамий юкъара производствени предприятеши объединенеши. ХӀанзле а боахамий юкъарча коопераце лардa тӀа йоаккхаш я 60 процент хиллал хӀана яц аьнна йола хьайбай продукци. Из хьоккхам иттлагӀча пятилетке 80—90 процентал лохагӀа хургбоацача боарамга дӀаккхоачабе лаьрхӀад.

Цхьабакъда специализацеи концентрацеи прогрессивни процесс юхаувзаю правови нормаш юрташка гаьнна дӀахьалха яьначa производственни отношенешка хьежжа ца хиларо. Нов. Л. Б. Ермина хетачох, цу дешах йола Ӏилман ларда тӀа бакъяь рекомендацеш а хӀаьта иштта юртбоахама производственни объединене хьакъехьара примерни положенеш а кийчъянза яргйоаца ха хьатӀаьттай.

Парте Центральни Комитетои Советски правительствай чӀоаггӀа принципиально вӀаштӀехьа, а доах, пайданагӀча тайпара нийс а ду, аьлар СССР кӀора промышленноста министра нов. **Б. Ф. Братченкос**, кӀора - энергетически доакъош дегӀадоагӀилга. Нагахьа санна хӀанз капиталистически дуне энергетически кризисо эгадеш латте, аьлар цо, цу тайпара халонаш вай мехка цӀаккха а хургйолаш яц. Коммунистически партеи Советски правительствай Ӏалаьмате чӀоагӀа уйла тӀайохийт кӀор боахилга дегӀадоаладара, горнякий къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара. Мехкарча горнякий доккхача эскара цӀерагӀа делегато дег тӀа баркал аьлар КПСС ЦК Политбюрона, СССР Министрий Совета, новкъост Л. И. Брежневна атта боацача шахтерски къахьегама цар хадданза терко ярах.

ИйслагӀча пятилетка заданех теттара дика лоархӀаяьй мехка кӀора промышленность. КӀор дукхагӀа боах хӀанз йоаккхача ерригa йоагоча хӀамах ах дакъа дӀалоацача мехка малхбоалехьарча районашка. Укх тӀеххьарча итт шера, къаьстта а ийслагӀча пятилетке, дукха болх чакхбаьккхаб кӀора промышленносте управлене структура эргаьккха тоаяра, кӀор бахарaи Ӏоабараи керда мощностaш хьаяра, предприятешта реконструкци модернизаци яра. ХӀанз берригача кӀорах 85 процент гаргга бар лаьтта кӀалхара хьалбоахаш ба кердача прогрессивни технологе новкъосталца, цу даькъе 60 процент — механизировании комплексашца.

Механизаци дукхагӀа яра, производства культура лакхъяларца цхьана хувцалу шахтерски къахьегама кеп, нах шоаш. Даькъерча къахьегамхоиша хьоккхам телаш ба «тысячникаш» — цхьан лавера деннеи бийсаннеи 1000 а кхы дукхагӀа а кӀор боахаш йола бригадий участкаий коллективаш. ХӀанз цу тайпарча лавашкара боах лаьтта кӀалхара боаккхача беррига кӀорах кхоалагӀа дакъа.

ИттлагӀча пятилетке, аьлар ораторо, шийна къамаьл чакхдоалаш, шера боаккха кӀор 790—810 миллион тоннага дӀаккхоачабе беза, итташ керда шахташи разрезаши хьалъе еза. ДӀахо а дуккха болх чакхбоахаргба болх беш йолча предприятешта реконструкци модернизаци яра.

Вай Даьхенах, Коммунистически партех чӀоаггӀа доккхал деш хьеж хӀанз КПСС XXV съезда балхага омски мехкдаьтта чакхдоахараш, аьлар Омски мехкдаьтта чакхдоахача комбината йоккхгӀйолча оператора нов. **В. С. Лебедевас**. Къахьегама Цӏеча Байракха орден лелаю СССР 50 шу дизара цӀерагӀа йола Омски мехкдаьтта чакхдоаха комбинат тахан — мехка йоккхагӀа йолча предприятеех цаӀ.

Практически балха тӀа, йоахар ораторо дӀахо, хадданза холу тхона парте Центральни Комитето деш дола новкъосталли гӀои. Леонид Ильич Брежнев цкъа санна дуккхаза а хиннав Омске. Корта болаши хьаьддаи цо даь хьехамаши положенеши дуккхача практически планий ларде йийнай.

Производствана интенсификаци яра тӀаберзабаь парте хьаоттабаь никъ чакх а боахаш, тха вӀаштӀехьдаьннад комбината проектни низ керда завод хьалъяра нийсса хургболаш тӀехбаккха. Ханал хьалха, 18 декабре, чакхъяьккхай комбинато ихе шера план. ДукхагӀа яьккха ерригa продукци болх беш бараш дукхагӀа ца а хулийташ, проектни мощностех пайда дикагӀа эцара, къахьегами технологически процессаши вӀаштӀехьъяхара гӀулакх эргадоахаш тоадара чотах йоаккхилга Ӏалашдаьд.

Съезде хьачуденнача А. Н. Косыгина доклада тӀа дувцача мехка халкъа боахам дегӀабоалабара керттерча лостамашка дог тешадеш хьахьекхад парте советски халкъа хьал-торо лакхъяра чӀоаггӀа йоакхо еш хилар. Из шаьра бӀаргагу со яхача районага хьежача. Дукха ха йоацаш а тӀехьа яьсса аре хиннача моттиге хӀанз хьалъэттад дуккхаза вӀаштӀардаь чуӀе цӀенош, шера проспекташ, паркаш, тикаш, кинотеатраш, культура двореңаш а йолаш. Алхха ийслагӀча пятилетке мехкдаьтта чакхдоахарий ши эзар гаргтача дезалга керда квартираш кхаьчай.

Тхона, сибирякашта, къаьстта еза дега гарген я СибарегӀе дӀахо дегӀайоалаярах, мехка из район эргаяккхара йоккхийча планех дувцаш йола доклада положенеш. Парте Центральни Комитето дукха хӀама ду СибарегӀен рузкъах пайда дукхагӀа эцара, из сихагӀа халкъа гӀулакхашка дӀадахийтара.

Ше къамаьл деш КПСС Якутски обкома хьалхарча секретара нов. **Г. И. Гиряева** аьлар Якутски АССР коммунисташей къахьегамхошей 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегӀабоалабара керттерча лостамех йолча доклада тӀара положенеши выводаши массава раьза волаш хьаллоац, аьнна.

Вай мехка ерригача мӀинташка, цу даькъе къилбаседерча а, аьлар цо, хӀама хьакхоллаш Ӏалаьмате чӀоагӀа болх бу. ДукхагӀа довх алмазаш, дошув, бос бола кхыдола металлаш. Бехктокхаме декхар да Южно - Якутски кӀор боаккха комплекс, Нерюнгрински ГРЭС хьалъелга, БАМ-а комплексана чубоагӀа Беркакитага кхаччалла бода машинник буллилга. Республика коммунисташеи къахьегамхошеи съезда тешам лу Якуте башха-дика коксующи кӀор оттаяьча хана а боарамагӀа а мехкага кхоачаргхиларах!

Къилбаседе караерзаяра дегӀаухача масштабаша, белгалдаьккхар делегата, дӀадех зона башхалонашка хьежжа боахама доалдара методаш эргайоахаш тоаелга. Къахьега моттигаш электроэнергеца дикагӀа Ӏалашъе еза, алхха къилбаседене лаьрхӀа йола техникеи материалаши дукхагӀа арахеца еза, гӀишлошъяра индустриализаци елгеи цун болх тоабелгеи вӀаштӀехьдаккха деза. Наха кулг-кара ду балхаш мамогга кӀезигде, дӀа-юха кхахьа аьттув боаца юртбоахама продукташ тхо долча йоахилга вӀаштӀехьдаккха, кадраш кийчъелга эргадаьккха тоаде деза. Къилбаседене бахача наьха хьал-торо айяра боарам дикка лакхбе беза.

ДукхагӀа теркам тӀабахийта безаш гӀулакх да къилбаседерча районий боахам комплексно дегӀабоалабар. Из къаьстта лоархӀаме да хӀанз, парте дуккха а территориально - производственни комплексаш хьаелга белгалдеча хана.

Съезд даькъала ювцаш къамаьлаш дир делегаташей хьаьшашей безаме тӀанийцача новкъосташа: 1 марта сайрийнарча заседане — Аргентина Компарте Генеральни секретара Херонимо Арисдо Альвареса, США Компарте Генеральни секретара Гэс Холла, Ирански коммунистически парте ЦК Хьалхарча секретара Азиз Мухаммеда, Великобритане Компарте Генеральни секретара Гордон Макленнана, арабски социалистически возрождене Парте Кулгалдара члена (Ирак) Зейд Хейдара; 2 марта Ӏуйрийнарча заседане — Уругвая Компарте ЦК Хьалхарча секретара Родней Арисменде, Германски компарте Председатела Герберт Миса, арабски социалистически возрождене Парте (Сири) Генеральни секретара заместитела Абдалла Аль-Ахмара, Сомалийски Демократически Республика Лакхехьарча революционни совета Президента Мохамед Сиад Барре, Финлянде Компарте Председатела Аарне Сааринена, Израила Компарте ЦК Генеральни секретара Меир Вильнера, вӀашагӀкхийттача политически организаце — НДРИ Къаман Фронта ЦК Генеральни секретара Аблель Фаттах Исмаила, Гвинея Демократически парте ЦК Политбюро члена Мамади Кейтос.

КПСС XXV съезд дӀахо болх беш я.

ТАСС.

Хьайбаш леладерий экзамен

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ — ГӀУЛАКХА!

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ КИЙЧЪЯРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ХАЛКЪА БОАХАМА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР
(1 март тӀаккхоачаш, проценташца)

Районаш	Шура	Дулх	Фуаш
Веденски	160	140	—
Урус-Мартановски	79	130	—
Ножай-Юртовски	75	209	—
Сунженски	75	119	81
Шелковски	73	69	—
Назрановски	72	125	—
Надтеречни	72	168	—
Гудермесски	71	89	—
Наурски	70	78	—
Ачхой-Мартановски	65	158	—
Шалински	61	120	88
Грозненски	61	65	83
Советски	60	101	—
МагӀалбика	57	66	—
Республике	68	97	83
цу даькъе:			
«Консервплодоовоща» совхозаш	107 / 85	298 / 94	— / 82
«Птицепрома» совхозаш	68	117	—
«Чеченингушвино» боахамаш юрта боахама министерства совхозаш	64	96	—
«Плодопрома» совхозаш	61	80	—
«Скотопрома» совхозаш	—	66	—

Хьинар айдаь хьаера съезда сийна дӀайолаяь къахьегама вахта вай республика колхозийи совхозийи хьайбаш леладераша, хӀанз, КПСС XXV съездо болх беча хана, массаболча советски наха санна кхы а лакхагӀа айдаьд къахьегама хьинар, шоаш дер дикагӀа ду.

Хьайбаш Ӏангардаха укх шера хала дале а, республика дукхагӀйолча районашка тӀеххьарча хана хьайбай продукташ дукхагӀа а йоах, дукхагӀа кийч а ю. Соахка хиначунца нийсдича дӀадахача шин кӀира дукхагӀа шура еххай цар паччахьалкхенга.

Паччахьалкхенга шура дукхагӀа йохк Наурски, Назрановски, Гудермесски, кхыча районашка. Цхьабакъда цу районий дараш санна хьалаш доллаше а хувцамаш ца хулаш колхозаш а совхозаш а я. Шалински, Сунженски районий дуккхача фермашка феврала шоллагӀча ах бетта кхыметтел кӀезигагӀа кийчъю шура.

Хьалхарча квартале дулхи фуаши кийчдара халкъа боахама план кхоачашъе гаргга да республика боахамаш.

Хьайбай продукташ дукхагӀа яхаран кийчъяран ерригача резерваех пайда эцар совхозийи колхозийи фермашкарча къахьегамхой лоархӀамера декхар да.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Доазол дехьара

ЭФИОПЕ РУЗКЪА

Кофе даьхе оал Эфиопех. Массехк бӀаь шу хьалхагӀа цӀе бесса сом тӀабоаллача гаьнашта юхе гаьзарий Ӏул доажадеш воаллаш хиннав, йоах, цхьа жа Ӏу, цу хана хьайбаша леладу тамашийна хӀамаш теркал даьл цо. Дийнахьа цу гаьний ткъовронгаш, гӀа е сом Ӏийшача гаьзараша бӀарччача бийсанна наб еш хиннаяц, цӀаккха а ца совцаш сахиллалца улаш лийнай уж. Гаьна йоаццаш чгӀача монастырерча манахашта дӀадийцад жа Ӏуно из хӀама. Далла гӀулакх деш бараша лаьрхӀад шоашта ца йовзача цу тамашийнача гаьно. Ӏайшача, шоашта фу ду хьежа. Цунах хиначо цецбаьхаб уж. Цу хана деиз гаьна сомах кийчде болабеннаб уж байсашка хадданза далла гӀулакх деш ура багӀа безача хана наб тӀа ца яйта царна новкъостал деш дола малар. Из хиннад Каффа яхача провинце, цунгара хьайоагӀаш я кофе гаьнехи цар сомахи тилла цӀи а.

ХӀанз Эфиопе кофи кхеду керттерча даькъе Хараре, Арусcе, Сидамо, Шоа. Из культура йоахаши йохкаши пхи миллион е мехка хӀара пхелагӀа вола саг ва. Масала, Замбена — цӀаста, Занзибара — гвоздика, Гамбена — арахис санна лоархӀаме да кофи Эфиопена.

Кофи — Эфиопена 70 процент совгӀа валюташ тӀаяхьаш йола цун экспорта керттера статья. 1974 шера цу продукта 30 эзар тонн совгӀа кхыча мехкашка еххай Эфиопе, хӀаьта цунах паччахьалкхенна 90 миллион гаргга эфиопски доллар ахча хиннад. Соахка 80 эзар тонн совгӀа кофи гулдаьд. ХӀанз из телар аграрни реформа яьчул тӀехьагӀа берригача мехка вӀашагӀъехкаш латта ахархой ассоциацеш я.

Эфиопцаша бе-беча тайпара мел кофи: тухаца, шекарца, гвоздикаца, кхыметтел даьттаца а, хӀаьта Каффе бахача наха тух теха е даьттаца кхерза кофейни ги дукха деза.

Из культура чуэца ха январе дӀайолалий биъ беттагара ялх беттага кхаччалца хул. Чуэцаш дола ги кхашкара доагӀаше а Аддис-Абеберча е Дирадаверча фабрикашка дода, цига къаьстта цу гӀулакха лаьрхӀа хьаьча машинашца е кулгашца яӀбал дӀайоахаш цӀеи а деш, хоржа а хоржаш, 100 килограмм чуйодача гаьнашка чудехк. Цул тӀехьагӀа грузовикаш тӀа а дувтташ гаьнарча наькъа дӀаухийт кофи — Эфиопе арахьара торговли лелаеча керттерча перевалочни пункте, Цӏеча форда йистерча Ассаб яхаца порте кхаччалца.

ХӀанз Эфиопе правительства иштта могадеш да ялат, чай, боамби, сом, баьцадааpаш кхеделгеи доазол дехьа дохка кхухьийталгеи. Уж гӀулакхаш мохк экономически кхычарех тийша хӀама доацаш хилийта гӀертача правительства хьегача кьих цхьа дакъа да.

Ю. БЕСПАЛЬКО,
Аддис-Абеба — Москва.
(ТАСС).

Кхоккам кӀаьдлуш бац Пенсакола (штаб Флорида) яхача американски городе. Дукха ха йоацаш укхаза герзаш а детташ вӀашагӀлийтаб кӀай бараш негритянски кагирхой. КӀай бараш неграши вӀашагӀкъаьстаб бӀаргашка Ӏувшаш йола газ а хийца полици юкъе яьнначул тӀехьагӀа.

СУРТА ТӀА: расови довнаш деча дакъа лаьцараш, уж вӀашагӀлетача хана човнаш хиннараш.

АП—ТАСС сурт.

СЪЕЗДА ХЕТАЯЬ

Грозне Первомайски улицагӀа «Глобус» яхача тика зала чу хьайийлла я инженера Ф. А. Мустафина гулъяьча коллекцей выставка. Из хетаяьй парте ткъаь пхелагӀча съезда. Цига 16 стендаш тӀа хьахьокхаш я тайп-тайпарча ханашкара открыткаш, конверташ, карташ-максимумаш, сувенирни листокаш. Цар дика хьагойт В. И. Ленина вахари цо баь революционни болхи. Паччахьа ве гӀортарах суд яь вийнача шийвиӀий Александра гӀайгӀа еш ягӀача шийн наьна са теле гӀерта къона Ленин гойташ да цхьа сурт. Вокх сурта тӀа Владимир Ильич гу Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци йоаккхаш кулгал деш.

Вай мехка а дерригача дуней а къахьегамхошта Коммунистически парти кхелла шоай баьчча дукха везаш хилар, тахан а тӀехь из вайна юкъе дийна мел волчул дийнагӀа хилар, иштта дагаман а хургхилар хьахьокхаш да кхыдола сурташ.

Инженера Ф. А. Мустафина гулъяьча выставкага безаме хьеж грозненцаш.

Ю. ЮСУПОВ.

БЕЗАМЕ ВӀАШАГӀКХЕТАР

Укх деношка доккха цӀей хилар Малгобекски района Инаркъерча № 12 йолча школе. Коммунистически парте XXV съезда сийна дикагӀа дешара йоаржаяьча социалистически яхье котбаьнна дешархой дӀайийцар ленински комсомола мугӀарашка.

Цу доккхача цӀейна хетадир школа пионераша шоай аргӀанара пионерски вӀашагӀкхетар. Пионераша дийцар вай комсомолах, тӀем тӀа цунна карагӀдийннача даим советски наьха дегашка дахаргдолча гӀулакхех, тахан коммунизм хьалъеш доахача толамех. Цул тӀехьагӀа ВЛКСМ Малгобекски горкома шоллагӀча секретара нов. Михаленко Любовь Ивановнас 28 дешархочоа дӀаделар комсомольски билеташ. Цо дег тӀара баркал а оалаш даькъал бийцар комсомольций вахара никъ.

ТӀаккха къонача комсомольций цӀерагӀа къамаьл дир иттлагӀча классе дешаш волча Котиев Султан-Гире. Цо аьлар: «Таханара ди цӀаккха а дицлургдац тхона, хӀана аьлча ер ди тха вахаре доккхагӀа дола цӀей да — тхо комсомола мугӀарашка дӀанийцад.

Я. КОРТОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Укх тӀеххьарча хана гӀашлошта дикка дукхагӀа тӀастта яла яьннай транспортни средстваш. Авареш хилара бахьанаш къестаде волавелча гучадоал, наькъашка хулаш дола хатараш, массаза а яхар мо, водители гӀашлои —шакхе а терко йоацаш, дукхагӀча хана наькъагӀа лелара правилаш телхаярах хулаш хилар.

Автомобиль лехкаш вагӀача Х. Вараевна геттара дика ховш хиннад, никъ дика бӀаргагуш боацача хьалашка йодача транспортал хьалхавала гӀерта йиш йоацилга. ХӀаьта хьалхаваккха веина хиннав из Ленина улицагӀарча туннела тӀаккхоаччача. Цу хана трамвайни никъ цӀенбеш яьллача кхалсага тӀатехай цо машин. Из бахьан долаш кхалсаг ейнай.

НаькъагӀа лелара правилашка дӀаиздаьд, тротуараш йоацача моттигашка дукхьала йоагӀача наькъа аьрда оагӀорахьа гӀолла лела беза гӀашлой, аьнна. Бакъдар аьлча, иштта йодаш а хиннай Гудермесера Т. Ясиханова. ХӀаьта а хатар хиннад кхалсага. Шийн доалахьа автомашин йолаш волча И. Абдурахманова, бокъо йоацаш сов сиха лалларах харцахьарча оагӀорахьа а ваха, гӀашлочоа тӀатехай из.

Иззамо моттиг нийсъенна «Консервплодовощ» яхача объединене АТХ-арча Р. Эльдиева лехкаш хиннача машина кӀал вахав гӀашло. П. Балахтин. Саг цигача веннав.

Каст - каста хила даьннад пассажирски транспорта водителаша транспорта наькъашка деш дола хатараш. Дикка мельеаннай № 5 йолча автобусни парка водителий дисциплина. АргӀанара авари яьй укхаза шофера П. Коллова. Шофера А. Харатяна бехкагӀа наькъа тӀа хатар хиннад 1572 автоколонце.

ХӀаьта а, шоай хадданза авареш еш хьабоагӀараш таксомоторни парка водителаш ба. Нагахьа ди дӀалолац квадратин кубикаш тӀалатташ кузоваш долча машинаша авари ца еш. Цхьаццадолча деношка шишина а кхоккха а автомашин йохаю наькъашка.

Машинаш сов сиха лелаярах, лоралуш ца хиларах, терко йоацаш хиларах авареш яьй водителаша В. Пацука, Р. Ханаева, С. Варотяна, кхычар.

ДӀадахача кӀирагӀа Нохч-ГӀалгӀайчен наькъашка 67 авари яьй кхо саг ве а вувш, 18 сага човнаш а еш.

Нохч - ГӀалгӀай АССР МВД ГАИ.

МАРТЕРА ХАОТТАМ

Укх шерара февраль массазарчул 5—6 градус шийлагӀа бар вай районашка. Боарамал кӀеззига дукхагӀа Ӏотӏаелхаш хиннай (дукхача шерацка юкъера лаьрхӀача 21 миллиметр мара ца хиннача метте, 32 миллиметр).

Марте юкъера температура вай районашка 2—3 градус йӀовхал йолаш хул, хӀаьта эггара дукхагӀа йӀоахъеннача хана 31 градусага, эггара дукхагӀа шелъеннача хана 9—11 градусага кхача а тарлу. Йоачаш 20 миллиметргара 30 миллиметрга кхоачаш хул.

Укх шера март бетта, СССР гидрометцентро беча хоамагӀа, Кавказа малхбоалехьарча даькъа тӀара юкъера температура 0 градусагара 1 градус шелалга кхоачаш (боарамал 1—3 градус лохагӀа), бетта юкъера лаьрхӀача Ӏотӏаелха йоачаш 25—30 миллиметр (боарама гаргга) хила тарлу.

Эггара шийлагӀа хургда шоллагӀа итт ди доалуча юххье: бийсашка 10—15, деношка 1—6 градус шелал йолаш. Вокх юхейисача хана 0 градусагара 5 градус шелалга кхоачаш, деношка 1—7 градус йӀовхал йолаш хургья. КхоалагӀча итт дийнахьа 5—10 градус, бутт чакхбоалаш 15—17 градусага кхоачаш йӀовхал йолаш хила тарлу.

Хьалхарчен кхоалагӀчен итташ деношка кхаьла, юкъ-юкъе Ӏотӏаелхаш а йолаш (лоа, тӀаьда лоа, кхоалагӀча итт дийнахьа догӀа делхаш) ха хургья.

ШоллагӀча итт дийнахьа кӀезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, бӀарччача бетта юкъ-юкъе дохк а утташ ха хургья.

Хьалхарчен шоллагӀчен итташ деношка малхбоалехьара секунде 5—8 метр, шоллагӀча итт дийнахьа 12—15 метрга кхоачаш, кхоалагӀча итт дийнахьа малхбузехьара 4—6 метр, юкъ-юкъе 10—15 метрга кхоачаш чӀоагӀа хьекхаргба мух.

Метеостанци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 март. I программа

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — «Буратинай выставка». 10.00 — «КПСС XXV съезде». 11.00 — «Къоначар адресаш». 14.45 В. Маяковский «Дийнавар дийнабаращца санна». 15.30 — «Даьхе лорала СССР хӀара гражданина сийдола декхар да». 16.00 — «Москва а москвичаш а». 16.30 — Шахматни школа. «КӀай ладьяш». 17.10 — «Улицашкара сердало» яха телевизионни документальни фильм. 18.00 — «КПСС 25-ча съезда дневник». 18.30 — «Нохч - ГӀалгӀайче гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 18.50 — «Съезда сийна йола вахта». «Нефтегазпромавтоматика» СКПБ опытни завода коллективе. 19.00 — КПСС 25 съезда делегаташта дола концерт. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. Перерывах «Са Даьхе» яха документальни фильм. 21.45 — «Ха». Информационни программа. «КПСС XXV съезде». 22.45 — Хоккеях йола СССР чемпионат. Динамо (Москва) — Спартак (2-гӀа, 3-гӀа периодаш) В. И. Ленина цӀерагӀча Центральни стадиона спорта Дворецера передача.

II программа

18.30 — «ХӀара сурта тӀа — малх ба» 19.00 — «КӀай лаьтташ» яха документальни фильм. 19.15 — «Социалистически декхараш. Мишта кхоачашду уж?» (гӀалгӀай меттала). 19.25 — «ИттлагӀча пятилеткера библиотека болхлой декхараш». Грозненски горисполкома культотдела заведующе П. А. Симкина къамаьл. 19.35 — «Знание» яха Ӏилман - популярни программа.

II программа

18.30 — «Нохч - ГӀалгӀайче гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — «Телевизионни сийлен доска». 19.20 — Киножурнал. 19.30 — «Керттера дар — дикал». «Трансмаш» завод (нохчий меттала). 19.35 — «Шоана, бераш». 20.05 — «Хоамаш, реклама». 20.10 — Станични совета депутат М. Т. Ефимова. 20.20 — Киносюжет. 20.25 — «КПСС XXV съезда материалаш ювцаш». КПСС Урус - Мартановски райкома пропаганди агитацеи отдела заведующе А. В. Мусаева къамаьл (нохчий меттала). 20.35 — «Дунен ихи километр» яха телефильм.

5 март. I программа

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — «Самукъане хоровод». 10.00 — «КПСС XXV съезде». 11.00 — Концерт. 11.30 — «КПСС XXV съездеа. 14.45 — «Советски поэтий стихаш». 14.55 — «Планета кагирхой». 15.30 — Бераштa. «Тимури цун команде» яха художественни фильм. 17.00 — «ДӀахьалха, кӀаьнкаш». 18.00 — «КПСС XXV съезда дневник». 18.30 — «Самукъане нотташ». 18.45 — «КПСС XXV съезда делегаташца вӀашагӀкхетар». 19.15 — Художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. «КПСС XXV съезде». 22.00 — Когсоалозаш хахкара дунен чемпионат. Шоай лоӀамах йола программа. Швецера передача.

6 март. I программа

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — «Москвай дошо седкъа» яха берий художественни коллективай концерт. 10.00 — Информационни программа. 11.00 — Концерт. 11.15 — «Когсоалозаш хахкара дунен чемпионат». МаӀанах. Шоай лоӀамера программа. Швецера передача. 12.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа. 13.15 — «Содружество» яха тележурнал. Передача дӀахьу политически обозревателa А. Каверзневс. 13.45 — «УнахцӀено». 14.15 — «Хьайбай дунен тӀа». 15.15 — Мультфильмай программа. 15.45 — «Сайра дика хийла». Дунен халкъашта юкъарча кхалнаьха денна хетаяь музыкальни программа. 16.45 — Документальни фильм. 16.55 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаха Денна хетаяь торжественни заседани паччахьалкхен академически. Доккхача театра спектакли. Перерывах — документальни фильмаш. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Когсоалозаш хахкара йола дунен чемпионат. Спортивни халхараш. Швецера передача. 23.15 — ЯйгӀача атлетиках йола сборни командай матч. СССР — США. Ленинградера передача.

II программа

12.20 — «Советски Союзе гӀолла». Кинопрограмма. 13.20 — Усатлар» яха телефильм. 13.50 — «Сона оперетта еза» яха фильм-концерт. 15.45 — «Заманца цхьана» яха документальни фильм. 16.35 — ДӀалокх эрсий халкъа Паччахьалкхен Н. Осипова цӀерагӀча оркестро.

РАДИО

4 март.

6.30 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.00 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Иллей концерт (гӀалгӀай меттала). 8.45 — «Коммунисташа хьаллхе лелаю» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала.) 16.15 — Ашараш. 16.30 «Цхьан делале» — беседа (гӀалгӀай меттала). 16.45 — С. Сайханов. «Нравственни кхетам баларо унахцӀено чӀоагӀъю» яха беседа.

5 март

6.30 — «Юртара вахар». Парте съезда материалаш Ӏомаеш. 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Парти — тха рулевой» — концерт - композици (нохчий меттала). 8.50 — «НТИ—76» (эрсий меттала). 16.00 — «Бераш ираз долаш хилийтар дукха къовсам лоаттабе беза». Исторически Ӏилмай кандидата Э. Исаева беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Коммунист а ха а». 16.35 — Ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гӀолла 2 градус шелалгара 3 градус йӀовхалга кхоачаш, Грозне 0 градус гаргга хилен тарлу. Кхоана кхаьла а йолаш, наг-нагахьа лоа а делхаш, бе-беча оагӀорахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 3—8 градус, дийнахьа — 5 градусага кхоачаш шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкгокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Заказ № 1687.